

ส่วนที่ 2

สาระสำคัญทางจิตวิจัย

การกระทำความผิดอาญาอกจากต้องมีการกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติ การกระทำนี้ต้องประกอบด้วยสภาพทางจิตใจซึ่งตามปกติก็ได้แก่ เจตนากระทำ เว้นแต่บางกรณีที่ยกเว้นไปเป็นอย่างอื่นโดยเฉพาะ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคแรกบัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาถ้าเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะไม่ได้กระทำโดยประมาทในการที่ที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิด เมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยขัดแย้งให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่เจตนา” ฯลฯ

เจตนาเป็นสาระสำคัญที่จะต้องมีในความผิดอาญาทั่วไป ทั้งนี้ เพราะถ้าบุคคลไม่มีเจตนาที่จะกระทำความผิดแล้ว จะให้เขาต้องรับผิดในทางอาญาไม่เป็นธรรม ดังนั้นบุคคลจะรับผิดในทางอาญาได้ต่อเมื่อได้กระทำโดยประมาท เว้นแต่บางกรณีที่ยกเว้นไปเป็นอย่างอื่นโดยเฉพาะ ซึ่งได้แก่การกระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิด เมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยขัดแย้งให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่เจตนา

อย่างไรก็ตาม ทักษะการกระทำโดยเจตนาหรือกระทำโดยไม่เจตนา ต่างก็เป็นสภาพทางจิตใจทั้งสิ้น และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบ (ภายใน) ของความผิดด้วย การกระทำโดยเจตนาอกจากจะศึกษาในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 แล้ว ยังต้องศึกษามาตรา 60, 61 และ 62 ประกอบด้วยเพื่อทราบเกี่ยวนี้องกัน ฉะนั้นเพื่อสะดวกในการทำความเข้าใจ จึงขอแยกอธิบายออกเป็น 4 หัวข้อ คือ

1. การกระทำโดยเจตนา (มาตรา 59 วรรค 1,2)
2. ความสำคัญผิด (มาตรา 59 วรรค 3, มาตรา 62, มาตรา 64 และ มาตรา 61)
3. การกระทำโดยพลัด (มาตรา 60)
4. ม้อยากเว้นของการกระทำโดยเจตนา (มาตรา 59 วรรค 1 และวรรค 4)

1. กระทำโดยเจตนา

เจตนาคืออะไร ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสองนี้มุ่งว่า "กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย้อมเลิงเห็นผลของการกระทำนั้น" จากข้อความนี้แยกการกระทำโดยเจตนาเป็น 2 ชนิด คือ

1. กระทำโดยเจตนาโดยประสงค์ต่อผล
2. กระทำโดยเจตนาโดยย้อมเลิงเห็นผล

1. กระทำโดยเจตนาโดยประสงค์ต่อผล หมายถึงการกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลการกระทำ โดยเจตนาชนิดนี้มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

ก. ผู้กระทำได้กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ หมายความว่ารู้ถึงการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกาย เช่น แดงต้องการทำร้ายค่า จึงต้องไปที่หน้าค่า การที่แดงต้องไปที่หน้าค่าเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก

ข. ผู้กระทำจะต้องประสงค์ต่อผลอิกด้วย หมายความว่าเนื่องด้วยกระทำโดยรู้สำนึกแล้ว จะต้องประสงค์ต่อผลของการกระทำนั้น ๆ ตามที่ผู้กระทำมุ่งหมายให้เกิดขึ้น เช่น แดงต้องการม่าด่าจึงใช้ปืนยิงไปถูกด่าตาย ความตายของด่านนี้เป็นผลที่แดงประสงค์ให้เกิดขึ้น

2. กระทำโดยเจตนาโดยย้อมเลิงเห็นผล หมายถึงการกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำย้อมเลิงเห็นผลนั้นด้วย การกระทำโดยเจตนาชนิดนี้มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

ก. ผู้กระทำได้กระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำ (มีความหมายเช่นเดียวกับข้อ 1.)

ข. ในขณะเดียวกันผู้กระทำย้อมเลิงเห็นผลของการกระทำนั้นด้วย เจตนาโดยเลิงเห็นผลนั้นก็คือสารบ่างท่านเรียกว่า "เจตนาโดยปริยา" หรือ "เจตนา

โดยอ้อม” รึงขยายหลักเจตนาให้กว้างขวางขึ้น กล่าวคือ แม้ผู้กระทำจะมิได้ประสังค์ต่อผล หากนายอยู่ในเงื่อนไขที่ต้องการกระทำการที่ต้องก่อความเสียหาย แต่การกระทำการที่ไม่ได้เป็นการกระทำการโดยเจตนาด้วย การกระทำการโดยเลิงเห็นผลนี้ในเมื่อกับการกระทำการที่ไม่ได้เป็นการกระทำการโดยเจตนาด้วย การกระทำการโดยเลิงเห็นผลต้องมีความต้องการที่ต้องก่อความเสียหาย ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าผลกระทบจากการกระทำการที่ไม่ได้เป็นการกระทำการโดยเจตนาด้วย แม้ผลกระทบจะไม่มีทางบรรลุได้ก็ยังถือว่าผู้กระทำการโดยเลิงเห็นผล เช่น แดงต้องการฆ่าเขียว จึงใช้ปืนยิงไปที่เขียว เขียวหลบหนี ลูกปืนไม่ถูกเขียว ดังนี้แดงได้ประสังค์ต่อผลคือความตายของเขียว แม้ผลจะไม่บรรลุคือเขียวไม่ตาย ก็ถือว่าแดงประสังค์ต่อผลนั้นเอง ส่วนการกระทำการโดยเลิงเห็นผลต้องวินิจฉัยการกระทำการของผู้กระทำการที่แสดงออกมา และผู้กระทำการต้องคาดคะเนได้ว่าผลจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนหรือแน่แท้ กล่าวคือพิจารณา ว่าบุคคลในฐานะ เช่นเดียวกับผู้กระทำการโดยปกติแล้วอยู่ในเงื่อนไขที่ “ได้หรือไม่

เช่น แดงเชื่อมั่นว่าด้า เป็นคนยิงไม่เข้าจังหวะ แดงมีความประสังค์ พดคลองความอยู่เป็น ไม่มีความประสังค์ถึงความตายของด้า ด้าถูกกระสุนเป็นตาย ดังนี้แม้แดง มิได้ประสังค์ต่อผลคือความตายของด้าโดยตรงก็ตี แต่คงย่อมเลิงเห็นว่ากระสุนเป็นเมื่อถูก ฯครแล้วไครก็ต้องตาย จึงถือว่าแดงมีเจตนาไม่คำโดยเลิงเห็นผล

เขียวโกรธขาว ประสังค์จะทำลายรดยันต์ของขาว จึงโยนระเบิดเข้าไปที่ รถของขาว แต่ขณะนั้นเขียวเห็นว่ามีคนนั่งในรถด้วย เมื่อระเบิดนั้นระเบิดขึ้น คนนั่งในรถ ตาย เพราะแรงระเบิด ดังนี้แม้เขียวไม่ได้ประสังค์โดยตรงให้คนในรถตาย แต่เขียวย่อมเลิงเห็นว่าการโยนระเบิดไปนั้นทำให้คนตายได้ จึงต้องถือว่าเขียวมีเจตนาไม่คำโดยเลิงเห็นผล

เกี่ยวกับเจตนาโดยเลิงเห็นผลนี้ ท่านศาสตราจารย์ ดร. หยุด แสงอุทัย ได้กล่าวว่า หมายความถึงพิจารณาจากแง่ผู้กระทำการเอง ทั้งนี้ เพราะบุคคลแต่ละคนมีความจัดเจนแห่งชีวิต การศึกษาอบรม สติปัญญา ไม่ตัดเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ในการวินิจฉัยว่า ผู้กระทำการย่อมเลิงเห็นผลหรือไม่ จึงต้องพิจารณาว่าตามนั้นเท็จจริงผู้กระทำการนั้นเองได้เลิงเห็นผลล่วงหน้าหรือเปล่า โดยผู้กระทำการไม่ได้ในผลที่เกิดขึ้น หมายความว่าผู้กระทำการได้เห็นผลล่วงหน้าแล้วจะเกิดขึ้น ถ้าผู้กระทำการไม่มีถึงกับยอมรับเอกสารนั้นเลยที่เดียว แต่ผู้กระทำการคิดว่า ผลนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ เกิดขึ้นก็ร่างประไว จะขอทำให้ได้ เช่น แดงยิงนกที่ใกล้ตัวเด็ก

ແດງໄດ້ທ່ານຈວ່າ ດ້ວຍກົກເກີກຈະເອັນກມາກີນ ດ້ວຍກົກເຕີກົກຈະວິ່ງໜີປີ ອຢ່າງໄຮ້ ກີ່ນອີເຫີ້ງ
ນກໃຫ້ໄດ້ ເຊັ່ນເຄືອວ່າຍ່ອມເລີ່ມເຫັນພລແລ້ວ ຈະນີ້ດ້ວຍກົກກະສຸນບືນຖຸກເດີກຕາຍ ກີ່ນມີຄວາມພຶດສູານ
ນໍາຄົນຕາຍໂດຍເຈດນາ

ດ້ວຍຢ່າງຄໍາພິພາກໝາຍົກົກເກີກວ່າກັນກະທ່າໄດ້ເລີ່ມເຫັນພລ

ຄໍາພິພາກໝາຍົກົກທີ 241-252/2504 (ທີປະຊຸມໃໝ່) ກາຣີເບີປິນເຊິ່ງເປັນ
ອາວຸຫຼວ້າຍແຮງຍິ່ງຄົນໃນຮ້ານສຸຮາ ແມ່ນຝຶ່ງຈະເນາສຸຮາກີຕາມ ກົດຈາແລເຫັນພລໄດ້ວ່າຜູ້ກົງຍິ່ງອາຈ
ຄື່ງຕາຍໄດ້ ເນື້ອກະສຸນບືນທີ່ຍິ່ງພລາດໄປຖຸກຄນອື່ນບາດເຈັບສາຫັສ ກີ່ຕ້ອງມີຄວາມພຶດສູານພຍາຍາມ
ນໍາຄົນ

ຄໍາພິພາກໝາຍົກົກທີ 1059/2504 ຈໍາເລີຍໃຫ້ມີພົກປາລາຍແລ່ມແທງທ້ອງຜູ້ຕາຍ
ແພລລຶກຄົງ 12 ຊມ. ແສດງວ່າຈໍາເລີຍແທງໂດຍແຮງແຕ່ແຕ່ແໜ່ງນາດແພລຄົວທີ່ທ້ອງນັ້ນເປັນທີ່ເຫັນ
ໄດ້ວ່າຈໍາເລີຍເລືອກແທງທີ່ສໍາຄັ້ງ ຍ່ອມເລີ່ມເຫັນພລຂອງກະທ່າແລ້ວວ່າຈະຕ້ອງຄົງຕາຍ ເບັນນີ້
ຈໍາເລີຍມີຄວາມພຶດສູານນໍາຄົນຕາຍໂດຍເຈດນາ

ຄໍາພິພາກໝາຍົກົກທີ 1240/2504 (ທີປະຊຸມໃໝ່) ປະນາລາກອຸ່ນໝາຍອາຫຸ້າ
ມາດຮາ 228 ນັ້ນຢູ່ວ່າ "ຜູ້ໃດກະທ່າດ້ວຍປະກາດໄດ້ ຖ້ອໃຫ້ເກີດອຸທກກັຍ ດ້ວກກະທ່າ
ນັ້ນນໍາຈະເປັນອັນດຽຍແກ່...." ຄ່ວ່າ "ເພື່ອໃຫ້ເກີດອຸທກກັຍ" ຕາມມາດຮານີ້ ຈໍາເລີຍຕ້ອງມີ
ເຈດນາໃຫ້ເກີດອຸທກກັຍໂດຍທຽງ ຈະຍກເອກາກເລີ່ມເຫັນພລຂອງກະທ່າຕາມມາດຮາ 59
ວຽກສອງນາໄຫ້ໄມ້ໄດ້

ຄໍາພິພາກໝາຍົກົກທີ 23/2503 ໃຫ້ປັນຍາຍິ່ງໄປທີ່ເວືອເຊິ່ງອູ່ຫ່າງໄປ 1 ເສັ້ນ
6-7 ນັດ ໂດຍການຕົວໆມີຄົນອູ້ນ້າເວືອນີ້ ກະສຸນບືນຖຸກແນນຄນໄທຢັນເວືອໄດ້ຮັນອັນດຽຍແກ່
ກາຍ ດັ່ງນີ້ຈໍາເລີຍຍ່ອມເລີ່ມເຫັນພລແທ່ງກະທ່າຂອງຈໍາເລີຍ ຕີ່ອີ່ດ້ວຍຈໍາເລີຍກະທ່າໂດຍ
ເຈດນາ ເປັນຄວາມພຶດສູານພຍາຍາມນໍາ

ຄໍາພິພາກໝາຍົກົກທີ 2804/2519 ຍິ່ງດ້ວຍໃນສັ້ນເຂົ້າໄປຢັ້ງກຸ່ມຄົນໂດຍສາງໃນ
ເວືອເພລາຍກາວ ຖຸກຫ້ວເວືອ ທ່າງຄນທີ່ຫ້ວເວືອ 2 ສອກ ຍ່ອມເລີ່ມເຫັນພລວ່າອາຈຖຸກຄນໃນເວືອຕາຍ
ເປັນພຍາຍາມນໍາຄົນໂດຍເຈດນາ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1155/2520 จ.ปสูกข้าวในหนองส่า慌าระ จ.อ้างสิทธิครอบครองในหนองไม่ได้ จำเลยมีสิทธิใช้หนองได้เท่าเดิมกับ จ. แต่จำเลยนำเรือเข้าไปตั้งใบบัวชี้อยู่กับต้นข้าว ทำให้ต้นข้าวเสียหาย เป็นการกระทำโดยเลึงเห็นผลตามมาตรา 59 จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา 359

คำพิพากษาฎีกาที่ 1429/2520 จำเลยตกกล้าในนาหลังบ้าน และได้ซึ่งลาด 2 เส้นร้อยห้าตกกล้าสูงจากพื้นดินประมาณ 3 น้ำ แล้วปล่อยกระแสงไฟฟ้าขนาด 220 โวลต์จากบ้านเข้าไปในเส้นลาดที่ขึ้นไว้หนึ่น หากสัตว์ไปถูกเข้าจะถึงแก่ความตายได้ ห้างจำเลยบักบ้ายห้ามเข้าในเขตที่ตกกล้า แสดงว่าจำเลยรู้ว่าสายลวดมีกระแสไฟฟ้าดังกล่าวย่อมเลิงเห็นผลได้ว่ามีคนหากหานาฬาตามทุ่นนาอย่างเดินมาถูกกระแทกมีกระแสไฟฟ้าและได้รับอันตรายแก่กาย จึงถือได้ว่าจำเลยมีเจตนาทำร้ายผู้อื่นแล้ว เมื่อผู้ตายผ่านไปถูกລາດกระแสไฟฟ้าถึงแก่ความตาย อันเป็นผลจากการกระทำของจำเลย จำเลยต้องมีความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยไม่มีเจตนาตามมาตรา 290

พึงสังเกตว่า การกระทำที่ประสงค์ต่อผลคือ เจตนาโดยตรง หรือย่อมเลิงเห็นผลอันเป็นเจตนาโดยปริยาย หรือ เจตนาโดยอ้อม จะถือว่าผู้กระทำมีเจตนาได้ต่อเนื่องในขณะที่กระทำมันเอง ผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเลิงเห็นผลการกระทำมันนั้น ถ้าผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเลิงเห็นผลการกระทำในภายหลังย่อมไม่ถือว่า เจตนา เช่น แสบต่อยช่าเบา ๆ เพื่อให้รู้สึกตัว เพื่อถ่ายลัมลงศีรษะชนกำแพงแตกถูกส่งโรงพยาบาลต่อมาแลบก็ได้ว่า เคยเป็นคู่อริกันมาก่อน อย่างให้ช่าดาย เลย ช่าหนพิษบาดแผลไม่ไหวตายไป ดังนี้ถือว่าแสบมีเจตนาทำร้าย ก็ล้วนคือ เจตนาทำร้ายขณะกระทำ หากมีเจตนาช้าก็เป็นเจตนาภายหลัง เมื่อการกระทำคือต่อยเกิดไปแล้ว กัญหมายจึงบัญญัติว่าการกระทำโดยเจตนา ได้แก่การกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำ และขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเลิงเห็นผลขณะที่กระทำมันด้วย

ในความผิดบางอย่างกัญหมายต้องการเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุชูงใจ (Motive) นอกเหนือจากเจตนาธรรมด้า จึงต้องระหว่างอย่า เอาจริง เหตุชูงใจไปเป็นกับเจตนา

เจตนาประสังค์ต่อผลและย้อมเงิงเห็นผลตามมาตรา 59 นั้นเป็นเจตนาที่นำไป ส่วนมูลเหตุจูงใจ (Motive) เป็นเหตุซึ่งจักนำหรือจูงใจให้บุคคลกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเจตนา

มูลเหตุจูงใจกับเจตนาจึงต่างกันตรงที่ว่า มูลเหตุจูงใจเป็นเรื่องความมุ่งหมายในการกระทำเบื้องหน้า ส่วนเจตนาเป็นเรื่องความมุ่งหมายที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง มูลเหตุจูงใจเป็นคำตอบของค่าถ้าที่ว่ากระทำไม่หรือกระทำเพราะเหตุใด ส่วนเจตนาเป็นคำตอบของค่าถ้าที่ว่ากระทำอย่างไร เบื้อง ก.ลักษณะของ น.ไปเพราะต้องการพากนรักไปเที่ยว เมื่อถ้า ก.ว่าลักษณ์ น.ท่าน ก.ตอบว่าต้องการพากนรักไปเที่ยว จะนั่นการพากนรักไปเที่ยวเป็นมูลเหตุจูงใจ และเมื่อถ้า ก.ว่าลักษณ์ น.อย่างไร ก็ตอบได้ว่าลักษณ์โดยเจตนา

ในเรื่องความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย การกระทำโดยเจตนา มี 2 ประการ คือ

ก. เจตนาฆ่า

ข. เจตนาทำร้าย

ก. เจตนาฆ่า

1. ถ้าการกระทำสำเร็จ ผลจะผิดฐานมีค่านิตยาโดยเจตนา (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 หรือ 289)

2. ถ้าการกระทำไม่บรรลุผลหรือการทำไปไม่ตัดต่อ ผู้กระทำมีความผิดฐานพยายามมีค่านิตยา (มาตรา 80 ประกอบกับมาตรา 288 หรือ 289)

ข. เจตนาทำร้าย

1. ถ้าผู้ถูกทำร้ายถึงตาย ผู้กระทำมีความผิดฐานมีค่านิตยาโดยไม่เจตนา (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290)

2. ผู้ผูกทำร้ายไม่ถึงตาย ผู้กระทำจะต้องรับโทษดังต่อไปนี้
- ก. ฐานทำร้ายร่างกายชรمنดา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295
 - บ. ฐานทำร้ายอันตรายสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297
 - ค. ฐานทำร้ายไม่ถึงกันเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391

การวินิจฉัยว่าจะ เป็นเจตนาทำร้ายหรือเจตนาฆ่า จะต้องคำนึงถึง
หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เจตนาของผู้กระทำ
2. อาวุธที่ใช้ในการกระทำ
3. พลที่เกิดจากการกระทำ

1. เจตนาของผู้กระทำ เจตนาของผู้กระทำ หมายความว่า การแสดงออกที่อยู่ภายใต้อ่านใจเชิงผู้กระทำว่าต้องการมีหรือเพียงแค่ทำร้าย กล่าวคือ ต้องมีลักษณะการกระทำของผู้กระทำ เช่น

ก. มีโอกาสเลือกทำหรือไม่ หมายความว่า หากผู้กระทำความผิด มีโอกาสเลือกทำในส่วนสำคัญได้แต่ไม่ทำ ดังนี้เป็นเจตนาทำร้าย เช่น ก. ใช้มีดคาด咽喉พัน ไปที่แขนของ ข. จะเห็นว่า ก.มีโอกาสที่จะเลือกพันส่วนสำคัญในร่างกายของ ข.ได้ แต่กลับไม่ทำ หรือ ก.ยืนห่างจาก ข.1 เมตร ก.ใช้ปืนยิงไปที่น้ำเท้าของ ข.นัดเจ็บ การกระทำของ ก.นั้น ก.มีโอกาสเลือกยิงอย่างส่วนสำคัญของ ข.ได้ เพราะยืนห่างเพียง 1 เมตร เท่านั้น แต่ ก.กลับยิงไปที่น้ำเท้า ก.จึงเจตนาทำร้ายเท่านั้น ในกรณีที่ผู้กระทำไม่มีโอกาสจะเลือกทำได้แม้จะทำต่ออวัยวะส่วนสำคัญจนถึงตาย ก็ถือว่าผู้กระทำมีเจตนาทำร้าย เช่นกัน เช่น การกระทำในขณะชุมนุมต่อสู้กันต่อ ๆ ไป (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 1777/2513)

ด้วยช่องคำพิพากษาฎิกา

คำพิพากษาฎิกาที่ 1215/2501 ใช้มิตราเกือบคืนแห่งทรงหน้าอก
อันเป็นอวัยวะส่วนสำคัญ มีผลเดียวกับลูกหัวใจ โดยมีโอกาสเลือกแทงได้ แม้ผู้ชายต่ออยู่
จำเลยก่อน ก็เป็นความผิดฐานม่าคนตายโดยเจตนา

คำพิพากษาฎิกาที่ 659/2503 จำเลยมีโอกาสจะแหงผู้ชาย伟大
บริเวณอวัยวะที่ทำให้ถึงแก่ความตายได้ง่าย แต่กลับเลือกแทงที่ขาซึ่งเป็นอวัยวะส่วนที่ไม่น่า^{จะทำให้ถึงตาย} และจำเลยแหงเพียงที่เดียว จึงส่อให้เห็นเจตนาว่าจำเลยไม่มีเจตนา^{ทำร้ายให้ถึงตาย} เมื่อผู้ชายถึงตาย จำเลยมีผลเพียงม่าคนตายโดยไม่เจตนา

๑. การทำอย่างรุนแรงหรือการทำข้าหรือไม่ หมายความว่า ถ้า
ลักษณะของการกระทำนั้นได้กระทำอย่างรุนแรง หรือกระทำข้า ถือว่ามีเจตนาม่า แต่ใน
ทางตรงกันข้ามหากลักษณะการกระทำไม่รุนแรงหรือมีโอกาสกระทำข้าได้แต่ไม่ทำ แม้ผล
จะถึงแก่ความตายก็ถือว่าผู้กระทำมีเจตนาทำร้ายเท่านั้น เช่น จำเลยขันนึ่งเป็นอาวุธ
ร้ายแรงยิงผู้เสียหาย แม้ยังเพียงที่เดียวแล้วหนีไป แต่ยังบริเวณลำตัวซึ่งเป็นส่วนสำคัญของ
ร่างกาย เป็นการเพียงพอที่จะเห็นได้แล้วว่าจำเลยมีเจตนาม่า การไม่เข้าเดินอีกอาจเป็น
เพาะกระสุนหมุดหรือต้องการหนีโดยรินด่วนก็ได้ (คำพิพากษาฎิกาที่ 600/2502) หรือ^{เจตนา}
จำเลยใช้มีดพกปลายแหลมแหงท้องผู้ชาย ผลลัพธ์ 12 ชม. แสดงว่าจำเลยแหงโดยแรง
และต่อเนื่องแหลมคือที่ห้องนั้น เป็นที่เห็นได้ว่าจำเลยเลือกแหงที่สำคัญ ย่อมเลิงเห็นผลของ
การกระทำแล้วว่าจะต้องถึงตาย เช่นนี้จำเลยย้อมมีความผิดฐานม่าคนตายโดยเจตนา

๒. อาวุธที่ใช้ในการกระทำ หมายความว่า ต้องดูอาวุธที่ใช้กระทำ
รวมความร้ายแรงขนาดไหน ตามแนวคำพิพากษาฎิกาแต่เดิม ๆ มาจนกระทำงับนัมหลักว่า
ถ้าใช้ปืนยิงต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีเจตนาม่า เว้นแต่จะปรากฏว่าข้อเท็จจริงเด่นชัดว่า
ไม่มีเจตนาม่า เช่น ยิงน้ำ หรือยิงต่ำลง จึงพังว่าไม่มีเจตนาม่า อนึ่งการยิงโดยเจตนาม่า^{นั้นไม่จำต้องจะว่าปืนไร้จุดมุ่งเป้า} ลงได้ยิงไปหาคนหรือหมู่คนก็เป็นเจตนาม่า^{แล้ว} อย่างเช่นคำพิพากษาฎิกาที่ 241-242/2504 วินิจฉัยว่า การใช้ปืนยิงคนในร้ายนาย

สุรา แม้ผู้ยังจะเนาสุรา ก็อาจแลเห็นผลได้ว่าผู้ดูถูกยังจะถึงตายได้ เมื่อกระสุนเป็นที่ยิง
พลาดไปถูกคนอื่นมีบาดเจ็บสาหัส ก็ต้องมีความผิดฐานพยายามฆ่า

ตัวอย่างค่าพิพากษาภัยค่า

ค่าพิพากษาภัยค่าที่ 1368/2503 การที่จำเลยใช้ปืนสั่นช็อกเป็นอาวุธ^{ที่ทำให้ถึงตายได้ยิงถูกคนที่หน้าห้อง ย่อมต้องถือว่ามีเจตนาฆ่า}

ค่าพิพากษาภัยค่าที่ 42/2504 (ที่ประชุมใหญ่) จำเลยใช้มีดตัวมีด
ยาว 4 นิ้วฟุต กว้าง 2 ซม. ด้านยาว 8 นิ้วฟุต แทงเสือกไปแหวนห้าอกผู้ตายในขณะที่
ผู้ตายเดินมาหาโดยไม่ได้ระวังตัว แพลงกะลุบ่องปอด เนื่องจากความผิดฐานฆ่าคนโดย
เจตนา

ค่าพิพากษาภัยค่าที่ 777/2505 (ที่ประชุมใหญ่) การที่จำเลยใช้มีด
ยาว 1 แขน กระโดดลงจากเรือไปต่อสู้กับผู้ตาย และพันผู้ตายถึง 3 แห่ง แพลงที่สำคัญถูก
คอเกือบขาด แสดงให้เห็นว่าจำเลยมีเจตนาฆ่าผู้ตาย จำเลยจึงมีความผิดฐานฆ่าคนโดย
เจตนา

ค่าพิพากษาภัยค่าที่ 817/2510 จำเลยใช้ปืนลูกซองสั่นยิงตรงไปที่
กลางวงการพนันที่มีผู้เสียหายกับพวกนั่งห่างกลางวงการพนันนั้นประมาณ 1 ศอก โดย
จำเลยรู้ว่าปืนนั้นมีอำนาจทำให้กระสุนเป็นแผ่นกระจายไปในรัศมีประมาณ 5 เมตร จำเลย
ย่อมจะรู้หรือควรจะรู้ได้ว่ากระสุนเป็นที่ยิงไปที่น้ำใจถูกผู้เสียหายหรือบุคคลที่อยู่ในรัศมีของ
กระสุนนั้นได้ จะนั้นเมื่อกระสุนเป็นไปถูกผู้เสียหาย จำเลยย่อมเลิงเห็นผลของการกระทำ
นั้น ถือว่าจำเลยกระทำการโดยเจตนา

ค่าพิพากษาภัยค่าที่ 1999/2511 (ที่ประชุมใหญ่) จำเลยใช้เส้น
ลวดที่ไม่มีตัดขาด ห่อหุ้มขึ้นทางด้านบนของร้าวไม้โรงgapยนตร์ของจำเลย แล้วปล่อย
กระไฟฟ้า 220 โวลต์ไปตามเส้นลวดนั้นเพื่อบังกันมิให้คนข้ามร้าวเข้าไปดูgapยนตร์ตาม
รูฟ้าโรงgapยนตร์ เป็นการกระทำที่จำเลยมีเจตนาฆ่า แต่มีเจตนาทำร้ายผู้อื่นจนเป็น

เหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 มิใช่เป็นการกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

ค่าพิพาทฎีกาที่ 23/2513 ขึ้นยกยิ่งไปที่เรือช่องอยู่ห่างไป

1 เส้น 6-7 น้ำ โดยทราบดีว่ามีคนอยู่ในเรือนั้น กระสุนเป็นถูกแขนคนในเรือได้รับอันตรายแก่กาย ดังนี้จำเลยยอมเลิงเห็นผลแห่งการกระทำของจำเลย ถือได้ว่าจำเลยกระทำโดยเจตนา

ค่าพิพาทฎีกาที่ 117/2515 จำเลยยังเป็นบ้านผู้เสียหายโดยจำเลยทราบดีว่ามีคนอยู่ในบ้านนั้น กระสุนเป็นอาจถูกผู้เสียหายและพวกรึ่งอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้นได้ และกระสุนเป็นที่จำเลยใช้ยิงได้ที่บ้านผู้เสียหายไปถูกผู้อาศัยในบ้านอีกหลังหนึ่งได้รับบาดเจ็บสาหัส เป็นนี้จำเลยมีความผิดฐานพยายามม่าผู้อื่น

3. ผลที่เกิดจากการกระทำ หมายความว่า ผลที่ได้รับจากการกระทำนั้นร้ายแรงแค่ไหน โดยดูจากบาดแผลของผู้ที่ได้รับความเสียหาย เป็น บริเวณที่ถูกทำร้ายเป็นอย่างลักษณะใด ก็ถือเป็นเจตนาฆ่า เป็นต้น อย่างไรก็ตามต้องพิจารณาถึงพฤติกรรมของผู้ร้าย อันด้วย เช่น ค่าพิพาทฎีกาที่ 15/2509 จำเลยแทงผู้ชายที่บริเวณหน้าอกเนื้อหัวใจจนทะลุ ครั้นผู้ชายล้มลง จำเลยคร่อมจะแทงซ้ำอีก แสดงให้เห็นว่าจำเลยมีเจตนาฆ่า ส่วนลักษณะของร่างกาย เป็น ศีรษะ คอ หน้าอก ท้อง เป็นต้น

2. ความสำคัญผิด (MISTAKE)

ความสำคัญผิด ii 2 อย่าง คือ

1. สำคัญผิดในข้อเท็จจริง (IGNORANCE OF FACT)
2. สำคัญผิดในข้อกฎหมาย (IGNORANCE OF LAW)

1. สำคัญผิดในข้อเท็จจริง หรือการไม่รู้ข้อเท็จจริง (IGNORANCE OF FACT) บางกรณีเกิดขึ้นได้ บางกรณีเกิดขึ้นไม่ได้ โดยพิจารณาจากบทกฎหมายมาตรา 59 วรรค 3 กับมาตรา 61-62 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเป็นหลัก ซึ่งจะได้แยกพิจารณาดังนี้

ก. การไม่รู้ข้อเท็จจริง อันเป็นองค์ประกอบของความผิดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 ว่า "ถ้าผู้กระทำนี้ได้รู้ข้อเท็จจริง อันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะต้องว่าผู้กระทำประสังค์ต่อผลหรือยื่มเลิงเห็นผลของ การกระทำนั้นได้" ที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องการทำโดยเจตนา กระทำโดยเจตนาได้แก่ การกระทำโดยรู้ล่วงนึกในการกระทำ และขณะเดียวกันผู้กระทำประสังค์ต่อผลหรือยื่มเลิง เห็นผลของการกระทำนั้น ฉะนั้นถ้าผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำกระทำโดยเจตนาได้ โดยหลักแล้วความรู้ข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรม แห่งการกระทำนี้เป็นหลักอันหนึ่งของเจตนา ถ้าผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงก็ได้เช่นว่ากระทำโดยไม่มีเจตนา การไม่รู้ข้อเท็จจริงตามบทบัญญัตามาตรา 59 ว่า "จะจงหมายถึงไม่รู้ ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด ค่าว่า "องค์ประกอบของความผิด" หมายถึง เกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดแต่ละความผิด" เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 บัญญัติว่า "ผู้ใดเอกสารพยานของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดย ทุจริต ผู้นั้นกระทำการมิผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระหว่างโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกิน หกพันบาท" องค์ประกอบความผิดแห่งบทบัญญัตามาตรา 334 ได้แก่

1. เอกไป
2. ทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย
3. โดยทุจริต

องค์ประกอบของความผิดมีอยู่ 2 อย่าง คือ

ก. องค์ประกอบภายนอก ซึ่งได้แก่การกระทำและสิ่งที่เกี่ยวเนื่องจาก การกระทำ อันบุคคลสามารถเห็นได้ ได้แก่ ได้รู้ ลืมรู้ หรือสัมผัสได้จากภายนอก^(๓๐) เช่น ตามตัวอย่างเรื่องลักทรัพย์ องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ (1) เอกไป เอกไปนี้เป็น

(๓๐) หยุด แสงอุทัย, ศาสตราจารย์ ดร. กฤษnamayaothai@kku.ac.th หน้า 114-115 อ้างแล้ว.

การกระทำ และ (2) ทรัพย์ของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย อันเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำการคือการเอาไป

๙. องค์ประกอบภาษาใน ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจ ได้แก่ เจตนา ธรรมชาติ เศษ (มูลเหตุขั้กจุ่งใจ) หรือประมาท เช่น เรื่องลักษณะ องค์ประกอบภาษาใน ได้แก่ "เจตนาทุจริต" อันเป็นเจตนาพิเศษ (มูลเหตุขั้กจุ่งใจ) และเจตนาธรรมชาติ คือประสังค์ต่อตัวทรัพย์นั้น

ความไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดตามความหมายที่ใช้อยู่ในมาตรา 59 วรรค 3 หมายถึงความไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภาษาของความผิดเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับองค์ประกอบภาษาในของความผิด⁽³¹⁾

ตัวอย่าง สุขาช้อนมือในการยิงปืน โดยใช้หุ่นไล่ก่าเป็นเป้าอย่างเดียว บังเอิญก่อถนนมีคนไปยืนเป็นหุ่นไล่ก่าแทน สุขาเข้าใจว่าคนที่ยืนอยู่นั้นคือหุ่นไล่ก่า เมื่อยิงไปกระสุนถูกคนที่ยืนอยู่ด้วย ความผิดฐานมีความตายต้องมีองค์ประกอบของความผิดคือ (1) ฆ่า และ (2) ผู้อื่น โดยที่ความผิดฐานมีความตายโดยเจตนาต้องมีบุคคลมาลงรับการกระทำแต่สุขาไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าสิ่งที่ตนยิงไปเป็นบุคคล จึงถือว่าสุขาประสังค์ต่อผลหรือยอมเลิงให้ผลคือความตายของคนที่ถูกยิงไม่ได้ เท่ากับว่าสุขาไม่มีเจตนาตนเอง

ตัวอย่าง ก. สมมุติไปเที่ยวที่บาร์ชาตyle เ แนวหมากไว้ที่ร้าว แนวหมาก เวลากลับหยิบหมากของคนอื่นส่วนมากโดยเข้าใจผิดคิดว่าเป็นหมากของตน ก. ไม่มีความผิดฐานลักษณะหรือพยายามลักษณะ เพราะมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด โดยเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงว่าเป็นหมากของตน คือขาด "เจตนาทุจริต" ด้วย องค์ประกอบความผิดฐานลักษณะต้องมี "เจตนาทุจริต"

ตัวอย่าง นายเข้าใจว่าหญิงมีอายุเกิน 15 ปี และหญิงก็นอกชายว่า ตนมีอายุเกิน 15 ปี ชายจึงสำเร็จความใคร่ (กระทำชำเรา) กับหญิงนั้น โดยหญิงยินยอม

(31) หยุด แสงอุทัย, ศาสตราจารย์ ดร. กฤษnamayoya ภาก้าวที่ไป หน้า 114-115 ข้างแล้ว.

ชัยไม้มีความพิศฐานกระทำชำเราตามมาตรา 277 แม้ความจริงอยู่นั้นอยุ่งยังไม่เกิน 15 ปี ทั้งนี้ เพราะขาดข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดคือขาดเจตนากระทำผิด โดยเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงว่าอยู่น้อยกว่า 15 ปีแล้ว

ตัวอย่าง สุเมธซ้อมมือในการยิงปืน โดยใช้หุ่นผู้หญิงเป็นเป้าบังเอกร่อนยิง นางสาวโพระดกคนข้างบ้านต้องการฆ่าตัวตาย จึงยกเอาหุ่นออกแล้วเข้าไปยิงแทน สุเมธเข้าใจว่าเป็นหุ่นที่เคยซ้อมยิง จึงยิงปืนไป กระสุนเป็นถูกนางสาวโพระดกตาย นายสุเมธไม่มีความพิศฐานย่านางสาวโพระดกตายโดยเจตนา เพราะนายสุเมธไม่รู้ข้อเท็จจริง (นางสาวโพระดก) อันเป็นองค์ประกอบแห่งความผิด จึงถือว่านายสุเมธประสาทต่อผลหรือย่อเมล์เห็นผลไม่ได้

ตัวอย่าง แดงเห็นพูนไม้ใหญ่ ๆ นึกว่าเป็นอีเก้ง จึงยิงไปที่พูนไม้นั้น แต่ความจริงไม่ใช่อีเก้ง แต่เป็น บ.ชึ้นนั่งเล่นอยู่หลังพูนไม้ และ บ.ถูกลูกกระสุนเป็นที่ ก. ยิงถึงแก่ความตาย ตามตัวอย่างนี้ ก. ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดคือความพิศฐานม่าคนตายนั้น ต้องมี (1) การฆ่า (2) บุคคลอื่น แต่เมื่อ ก. ไม่รู้ว่าสิงที่ตนยิง เป็นบุคคล ก. ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดข้อ (2) จะนั้นมาตรา 59 วรรค 3 จึงัญญัติว่า จะถือว่า ก. ประสาทต่อผลหรือย่อเมล์เห็นผลของการกระทำนั้นไม่ได้ ซึ่งหมายความว่า จะถือว่า ก. มีเจตนาม่าคนตายไม่ได้

ตัวอย่าง ภารายกับปาริชาติเป็นเพื่อนองฟ้าแฟด ภารยาแต่งงานกับวินัย คินหนึ่งปาริชาติได้นานอนค้างบ้านภารยา โดยนอนรวมกันทึ่งสามคนในห้องเดียวกัน ตกคีก ภารยาลูกเข้าห้องน้ำ วินัยรู้สึกตัวเข้าใจว่าคนที่นอนอยู่ข้าง ๆ คือภารยาผู้เป็นภริยา จึงร่วมประเวณีด้วย ซึ่งความจริงเป็นปาริชาติ โดยปาริชาติไม่ยอม ดังนี้วินัยไม่มีความผิดฐานยินกระทำชำเรา เพราะวินัยไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบแห่งความผิดคือหลงนั้นมาใช้ภารยาของตน แต่วินัยเข้าใจว่าเป็นภารยาภริยาของตน จึงไม่ผิด

ตัวอย่าง ก. ต้องการฆ่า บ. คนธรรมด้า เห็น ค. ซึ่งเป็นบิดาเดินมาสำคัญผิดว่าเป็น บ. ก. ยิง ค. ตาย ดังนี้ ก. มีความพิศฐานม่าคนธรรมดายโดยเจตนา ไม่มีความผิดฐานม่าบุพาริชาติซึ่งต้องรับโทษหนักกว่าม่าคนธรรมด้า เพราะ ก. ไม่รู้ว่า ค.

เพริระ ก.ไม่รู้ว่า ค.เป็นบิดา เข้าใจว่า ค.คือ น.บุคคลที่ตนต้องการนำ

การไม่รู้ข้อเท็จจริงตามมาตรา 59 วรรค 3 ที่กล่าวมาแล้ว หมายถึง
ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด ถ้าในทางตรงกันข้ามคือไม่รู้ข้อเท็จจริงที่ไม่ใช่
องค์ประกอบของความผิด เช่น ตั้งใจจะยิงคนแต่ยิงไปที่หมูป่าโดยเข้าใจว่าหมูป่าเป็นคน
ดังนี้ไม่มีเจตนา�ิงคนไม่ได้ เพренะไม่ใช่เรื่องการไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของ
ความผิด สิ่ง (หมูป่า) ที่ยิงไปนั้นไม่ใช่องค์ประกอบของความผิดแต่อย่างใด ตามด้วยอย่างนี้
ถ้าคนที่ตั้งใจจะยิงได้ตายไปก่อนนานแล้ว ก็เป็นเรื่องขาดองค์ประกอบของความผิดไปที่เดียว
ไม่เป็นความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา จึงไม่ต้องนำไปพิจารณาอีกว่าการกระทำถึงขึ้นลงมือ
กระทำการความผิดอันเป็นการพยายามกระทำการความผิดหรือไม่แต่อย่างใด เพริระ เป็นกรณีขาด
องค์ประกอบความผิดไปแล้ว แต่ถ้าคนที่ตั้งใจยิงยังนิรชิตอยู่ องค์ประกอบความผิดฐานฆ่าคน
ตายโดยเจตนาก็มิอยู่ครบถ้วน แม้ผู้ยิงจะยิงไปที่หมูป่าโดยเข้าใจว่าหมูป่าเป็นคนก็ตาม ผู้ยิง
ย่อมมีความผิดฐานพยายามฆ่าคนตายตามมาตรา 80 หรือ 81

การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบแห่งความผิดนี้ถือว่าไม่มีเจตนา
นี้ ใช่ว่าจะไม่เป็นความผิดเสียเลย หากการกระทำดังกล่าวได้ทำด้วยความประมาท ผู้
กระทำจะต้องรับโทษฐานกระทำการโดยประมาทด้วยในการพิทักษ์กฎหมายบัญญัติโดยเฉพาะว่าการ
กระทำนั้นผู้กระทำต้องรับโทษแม้กระทำการโดยประมาท (มาตรา 62 วรรค 2)

ด้วยเช่น ก.เห็นต้นไม้ใหญ่ ๆ เข้าใจว่าเป็นเกง จึงยิงปืนไปที่
พุ่มนี้ ลูกปืนถูก น.ซึ่งกำลังตัดไม้อยู่ด้วย ดังนี้ ก.ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของ
ความผิด ก.ไม่มีความผิดฐานฆ่า น.ตายโดยเจตนา แต่ถ้า ก.ได้ยิงเสียงคนตัดไม้อยู่
บริเวณนั้น และ ก.ได้กระทำไปโดยปราศจากความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติกรรม และ
ก.อาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านี้ได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ ก.จึงมีความผิดฐานฆ่า
คนตายโดยประมาท

นั้นข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่งคือ ถ้ารู้ข้อเท็จจริงแล้วจะทำให้ผู้กระทำ
ได้รับโทษหนักขึ้น แต่ถ้าไม่รู้ข้อเท็จจริงแล้วคงรับโทษธรรมดា ดังที่ได้บัญญัติไว้ในประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา 62 วรรค 3 ว่า "บุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริง

๑๔ บุคคลนั้นจะต้องได้รับข้อเท็จจริงนั้น” ข้อเท็จจริงนี้เป็นข้อเท็จจริงประกอบเหตุการณ์ที่ผู้กระทำร้ายไทยหนักขึ้น แต่ผู้กระทำจะต้องรู้ข้อเท็จจริงนั้น ถ้าบุคคลผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงเข่นนั่นว่าก็ไม่ต้องรับโทษหนักขึ้น จะถือว่ามีเจตนากระทำความผิดในเหตุการณ์นั้นได้ คงมีเจตนากระทำความผิดในข้อธรรมดาก่อนนั้น

ด้วยย่าง ก.ต้องการฆ่า ข.คนธรรมดานั้น ค.ซึ่งเป็นบิดาเดิมฯ สำคัญกว่าเป็น ข.จึงยิง ค.ตาย ดังนี้ ก.มีความผิดฐานฆ่าคนธรรมดายโดยเจตนาไม่มีความผิดฐานฆ่าบุกร้ายตายซึ่งต้องรับโทษหนักกว่าฆ่าคนธรรมดานั้น เพราะ ก.ไม่รู้ว่า ค.เป็นบิดา เน้าใจว่า ค.คือ ข.บุคคลที่ตนต้องการฆ่า

ข. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 นัยที่ว่า “ข้อเท็จจริงได้ถ้ามีอยู่จริงจะทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด หรือทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษหรือได้รับโทษน้อยลง แม้ข้อเท็จจริงนี้จะไม่มีอยู่จริง แต่ผู้กระทำสำคัญกว่ามีอยู่จริง ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด หรือได้รับยกเว้นโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แล้วแต่กรณี

ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริงตามความในวรรค ๓ แห่งมาตรา 59 หรือความสำคัญกว่ามีอยู่จริงตามความในวรรคแรกได้เกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำรับผิดฐานกระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายนัยที่ว่าโดยเฉพาะว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะต้องรับโทษแม้กระทำการทำโดยประมาท ฯลฯ”

ตามมาตรา 62 นี้ดำเนินตามหลักเจตนาอย่างเดียวกัน คือต้องพิจารณาตามความเข้าใจของบุคคลผู้กระทำ แม้ความจริงการกระทำจะประกอบด้วยองค์ประกอบครบถ้วนและไม่มีเหตุยกเว้นความรับผิดเลยก็ตาม ถ้าผู้กระทำได้กระทำโดยเข้าใจเช่นข้อเท็จจริงเป็นอิกลอย่างหนึ่ง ก็ต้องวินิจฉัยความผิดหรือความรับผิดของผู้กระทำโดยสมมติ เขาย่าว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างที่ผู้กระทำเข้าใจ ถ้าตามข้อเท็จจริงที่สมมติขึ้นตามที่ผู้กระทำเข้าใจ การกระทำนั้นยังเป็นความผิดอยู่เพียงใดก็ถือว่าผู้กระทำมีความผิดเพียงนั้น ถ้าตามข้อเท็จจริงที่สมมติขึ้นเข่นนั้นผู้กระทำไม่มีความผิด หรือไม่ต้องรับโทษ หรือรับโทษน้อยลง ก็ต้องเป็นไปตามนั้น

การพิตามมาตรา 62 วรรคแรกนี้ ผู้กระทำร้ายข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบ
ความผิดว่ามีอยู่ครบถ้วน แต่สำคัญพิจิตในข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุยกเว้นความผิด ยกเว้นโทษ
หรือลดโทษ

ผลของการสำคัญพิจิตตามวรรคแรก มาตรา 62 มีอยู่ 3 อย่าง คือ

1. ไม่มีความผิด
2. มีความผิดแต่ได้รับยกเว้นโทษ
3. มีความผิดแต่ได้รับโทษน้อยลง

1. ไม่มีความผิด ต้องดึงข้อเท็จจริงเป็นข้อสมมติขึ้นอย่างที่ผู้กระทำสำคัญ
พิจ ถ้าตามข้อเท็จจริงที่สมมติขึ้นนั้นการกระทำไม่เป็นความผิด เช่น การป้องกันโดยชอบ
ด้วยกฎหมาย ผู้กระทำก็จะได้รับผลจากกฎหมายอย่างเดียวกับข้อเท็จจริงอย่างที่สำคัญพิจ
กล่าวคือ ถ้าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ผู้กระทำจะไม่มีความผิดเลย

ตัวอย่าง จำเลยเป็นลูกเลี้ยงพูดาย อยู่เรือนคนเดียวกับพูดาย คินเกิตเหตุ
จำเลยนอนเฝ้าเรือนอยู่คนเดียวที่รำเบียง ส่วนพูดายไปเที่ยวประมาณ 4 นาฬิกา มีคนจะ
ขึ้นมาบนเรือน จำเลยได้ร้องกันไป คนนั้นไม่ตอบ จำเลยสำคัญว่าเป็นคนร้ายจะขึ้น
มาลักทรัพย์บนเรือน จึงดีไป 2-3 กิ คนนั้นตกบันไดไป เออาทะเกี้ยงมาส่องดูจึงรู้ว่าเป็น
นายทองบิดาเลี้ยงซึ่งเป็นที่รักของจำเลย จำเลยว่าถ้ารู้ว่าเป็นนายทองก็จะไม่ตี ดังนี้เป็น
การสำคัญพิจในข้อเท็จจริง และเป็นการป้องกันด้วยและป้องกันทรัพย์สมควรแก่เหตุ ศาล
ตัดสินยกฟ้อง (คดีพิพาทภาษาถิ祺ที่ 710/2500)

จำเลยเป็นสามีนอนอยู่ข้างบน ภรรยาอยู่ข้างล่าง ต่างหลับกันแล้ว มีเสียง
สูญเสีย ภรรยาตื่น dậyแนบผ้าสำแดงดูคนร้ายที่ห้องนอนของจำเลยซึ่งมีด จำเลยตื่นไปเห็นคน
ขึ้นอยู่ที่ฝาล่างแนบ เน้าใจว่าเป็นคนร้ายจึงหยิบมีดที่วางอยู่ใกล้ ๆ พื้นไป 1 กิ ภรรยาถึงแก่
ความตาย ดังนี้ถือได้ว่าเป็นภัยตราคราวที่ใกล้จะถึงตามมาตรา 68 แล้ว จึงมีสิทธิป้องกันได้
(คดีพิพาทภาษาถิ祺ที่ 51/2512)

จากตัวอย่างทั้ง 2 นี้ จะเห็นว่าผู้กระทำสำคัญผิดว่าข้อเท็จจริงคือคนร้ายนั้นมือญูจิง จึงทำการป้องกันไป เวลาวินิจฉัยความผิดใจต้องดึงข้อเท็จจริงสมนดิบ้านอย่างที่ผู้กระทำสำคัญผิด เมื่อข้อเท็จจริงที่สมนดิบ้านตามที่ผู้กระทำเข้าใจ การกระทำไม่เป็นความผิดผู้กระทำจึงไม่มีความผิด

2. มีความผิดแต่ได้รับยกเว้นโทษ หมายความว่า การกระทำของผู้กระทำนั้นเป็นความผิดแต่ได้รับยกเว้นโทษ การพิพากษากระทำไม่ต้องรับโทษ เช่น การพิการทำความผิดโดยความจำเป็นตามมาตรา 67 จะนั้นข้อเท็จจริงที่สมนดิบ้านตามที่ผู้กระทำเข้าใจว่าตนต้องกระทำโดยความจำเป็นตามมาตรา 67 แล้ว ผู้กระทำก็จะได้รับยกเว้นโทษ เช่น ก. เอาปืนเด็กเล่นยกหันทำท่าจะยิง ข. บังคับ บ.ให้ศีรษะ ค. คิดว่าเป็นปืนจริงและไม่มีทางหลีกเลี่ยงจึงตีศีรษะ ค. ดังนี้ บ.กระทำโดยความจำเป็นตามมาตรา 67 บ.จึงมีความผิดแต่ได้รับยกเว้นโทษ

3. มีความผิดแต่ได้วันโทษน้อยลง หมายความว่า การกระทำของผู้กระทำนั้นเป็นความผิดและมีโทษแต่ได้วันโทษน้อยลง ข้อเท็จจริงที่ทำให้ผู้กระทำวันโทษน้อยลงนี้รวมถึงการพิพากษามาให้อ่านจากศาลที่จะลงโทษผู้กระทำน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย เช่น บันดาลโทสะตามมาตรา 72 หรือมาตรา 69 เช่น ก.สำคัญผิดว่าตนถูก ข.ย่ำเหงออย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม จึงบันดาลโทสะและทำร้ายร่างกาย ข.ในขณะนี้ แม้ความจริงจะปรากว่า บ. เป็นแต่เพียงล้อ ก.เล่น และคิดว่า ก.คงจะได้ทราบความจริง แต่เมื่อ ก.สำคัญผิดดังกล่าว ก.ก็ยอมໄได้วันโทษน้อยลง โดยศาลอาจลงโทษ ก.น้อยลงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ โดยถือสมมุติว่าได้กระทำความผิดโดยบันดาลโทษตามมาตรา 72

ที่ได้กล่าวมาแล้วเป็นเรื่องข้อแก้ตัวที่ไม่เป็นความผิด หรือมีความผิดแต่ได้วันยกเว้นโทษแต่ได้วันโทษน้อยลงซึ่งเป็นเจตนาทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นการวินิจฉัยเจตนาต้องถือตามพฤติกรรมที่ผู้กระทำเข้าใจ สิ่งใดที่อยู่นอกเหนือความรู้ของผู้กระทำจะว่า

เจ้ากระทำโดยเจตนาไม่ได้ แต่ถ้าความไม่รู้นั้นเกิดจากความประมาห์และการกระทำนั้น กมุนายันัญญา เป็นความผิดฐานการกระทำโดยประมาห์ ก็ต้องลงโทษผู้กระทำฐานการกระทำโดยประมาห์ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 วรรคสอง) เช่น สุรศักดิ์แทงอภัสสร ในที่มีด้วยเข้าใจผิดว่าสิ่งที่สุรศักดิ์แทงเป็นสุนัข อาภัสสรตาย สุรศักดิ์ไม่มีความผิดฐานม่าอาภัสสรโดยเจตนาหรือไม่ เจตนาม่า เพราะไม่มีเจตนาทำร้ายคน แต่ถ้าสุรศักดิ์ไม่ระวังพิจารณาดูให้ดีเข้าใจผิด สุรศักดิ์มีความผิดฐานม่าคนตายโดยประมาห์ (คดพิพากษาฎีกាដี 504/2483)

แต่ในกรณีที่ตามข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่จริง การกระทำไม่เป็นความผิดหรือไม่มีโทษ หรือมีโทษน้อยลง แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่าตนกำลังกระทำการตามข้อเท็จจริงที่เป็นความผิด หรือไม่มีเหตุยกเว้นหรือบรรเทาโทษ ความสำคัญผิด เช่นนี้ไม่ทำให้ผู้กระทำต้องรับผิดตามที่เข้าใจ ผู้กระทำอาจไม่มีความผิดเลย เช่น ยิงศพโดยคิดว่าเป็นคนมีชีวิต หรืออาจมีความผิดเพียงฐานพยายาม เช่น เข้าใจผิดว่ายิงคน แต่ความจริงเป็นต้นไม้ หรืออาจไม่มีโทษเลย เช่น ลักษณะของภัยได้ยืนยันว่าเป็นของผู้อื่น หรืออาจได้ลดโทษ เช่น ทรัพย์เป็นของมาตรแทนที่จะเป็นของคนอื่น (คดพิพากษาฎีกាដี 94/2488)

การไม่รู้ข้อเท็จจริงตามมาตรา 59 วรค 3 กับการสำคัญผิดในข้อเท็จจริงตามมาตรา 62 วรคแรก แตกต่างกันที่การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดนั้นหมายความว่าองค์ประกอบของความผิดมีอยู่ครบถ้วน แต่ผู้กระทำไม่รู้ว่ามี เช่น ก. ออกป่าเพื่อยิงเก้ง เห็นพุ่นไม้ใหญ่ ๆ เข้าใจว่าเป็นเก้งจึงยิงไปปุ๊ก ข. ตายดังนั้นข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดนั้นมีอยู่จริงคือ ข.ผู้ตาย แต่ ก.ไม่รู้ว่าเป็น ข. เข้าใจว่าเป็นเก้ง ก.จึงไม่มีความผิดฐานม่า ข.ตายโดยเจตนา ส่วนการสำคัญผิดในข้อเท็จจริงว่ามีอยู่จริง แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริงตามมาตรา 62 วรคแรกนั้น หมายความว่าข้อเท็จจริงที่จะทำให้ผู้กระทำไม่มีความผิดนั้น หรือไม่ต้องรับโทษ หรือรับโทษน้อยลงนี้ไม่มีอยู่จริง แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้กระทำจึงรับผลแห่งการกระทำการตามที่เข้าใจนั้น เช่น คืนเกิดเหตุจำเลยผู้เดียวอนผู้กระเบื้องและเครื่องสูบบุหรี่ห้องน้ำซึ่งสูงจากพื้นเพียง 2 ศอกเศษ ในห้องที่มีการปล้น การลักกันเสมอ จำเลยตกใจตื่นโดยได้ยินเสียงกือกแก๊กทางปลาย

เท่า เห็นเงาคนค่า ๆ ห่างว่าเศษ เข้าใจว่าเป็นคนร้ายจะมาทำการปล้น จึงใช้ปืนยิงไป 1 นัดถูกผู้นั้นตาย ตามพดิการณ์ดังกล่าวการที่จำเลยยิงผู้ตายทิ้ง เนื้าใจพิจารณาเป็นคนร้ายลงไป ในขณะนั้นย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำที่เพื่อสมควรแก่เหตุ จำเลยไม่มีความผิด (คำพิพากษา ฎีกาที่ 1708/2512) จากแนวคิดพิพากษาฎีกานี้จะเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ว่าเป็นคนร้ายอันเป็นเหตุให้ป้องกันได้นั้นมี แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีคนร้ายอยู่จึงทำการป้องกันไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำจึงรับผลแห่งการกระทำตามที่เข้าใจคือไม่มีความผิด

ค. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 61 นัยว่า "ผู้ใดเจตนากระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ได้กระทำต่ออีกบุคคลหนึ่งโดยสำคัญผิด ผู้นั้นจะยกเว้าความสำคัญผิด เป็นข้อแก้ตัวว่ามิได้กระทำโดยเจตนาหาได้ไม่"

ความสำคัญผิดตามมาตรา 61 นี้เป็นเรื่องความสำคัญผิดในตัวบุคคลซึ่งแม้จะกระทำต่อบุคคลใดก็เป็นผิดทั้งนั้น จะแก้ตัวไม่ได้ การกระทำโดยสำคัญผิดตามมาตรานี้ ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ความสำคัญผิดในตัวบุคคลผู้ถูกทำร้าย
2. จะต้องเป็นการกระทำบุคคลต่อบุคคล หรือทรัพย์ต่otrัพย์
3. จะต้องประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่กระทำกับฝ่ายที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำ
4. ต้องถือเจตนาเดิมของผู้กระทำมาวินิจฉัยผลของการกระทำที่เกิดขึ้น

1. ความสำคัญผิดในตัวบุคคลผู้ถูกทำร้าย หมายความว่า เนื้าใจผิดเป็นคนละคนไปที่เดียว กล่าวคือ กระทำต่อบุคคลหนึ่งโดยคิดว่าเป็นบุคคลอีกคนหนึ่ง เช่น ก. เจตนาทำร้าย น. เห็น ค. เดิมมาเข้าใจว่า ค. เป็น น. จึงทำร้าย ค. แต่ไม่หมายความถึงเนื้าใจผิดในคุณสมบัติหรือฐานะบุคคล เช่น ตั้งใจทำร้าย ก. และได้ทำร้าย ก. ตามที่ตั้งใจ แต่เนื้าใจผิดว่า ก. เป็นเจ้าหนี้กงงานผู้กระทำการตามหน้าที่ ความจริง ก. ไม่ได้เป็น

เจ้าหนังงานเลข เข่นนี้ไม่ใช่กระทำต่อบุคคลอีกคนหนึ่งโดยสำคัญพิเศษ เป็นการทำร้าย ก. โดยเจตนาตรง ๆ

2. จะต้องเป็นการกระทำบุคคลต่อบุคคล หรือวัตถุต่อวัตถุ หมายความว่า การกระทำโดยสำคัญพิเศษนี้จะต้องสำคัญพิเศษในด้วยบุคคลต่อบุคคล เข่น ก. เจตนาทำร้าย บ. เห็น ค. เดินมาเข้าใจว่า ค. เป็น บ. จึงทำร้ายเขา แต่ถ้า ก. เจตนาทำร้าย บ. เห็นสูน เดินมาเข้าใจว่าเป็น บ. จึงทำร้ายเขา อย่างนี้มิใช่เป็นการกระทำบุคคลต่อบุคคลเป็นการกระทำต่อทรัพย์ หากจะพิศกีพิศฐานพยาภัยทำร้าย บ. เท่านั้น ถ้า บ. ยังมีตัวตนอยู่ ในกรณีทรัพย์ก็เข่นเดียวกันจะต้องเป็นการกระทำต่อทรัพย์เหมือนกัน เข่น ก. ต้องการทุบกระจากรถยนต์ของ บ. เห็นรถยนต์ของ ค. จอดอยู่เข้าใจว่าเป็นรถยนต์ของ บ. จึงทุบกระจากรถยนต์นั้นแต่ก

3. จะต้องประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย คือฝ่ายที่กระทำกับฝ่ายที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำ หมายความว่า การกระทำโดยสำคัญพิเศษนี้บุคคลเพียง 2 ฝ่ายเท่านั้น คือ ฝ่ายที่เจตนากระทำกับผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำอีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนบุคคลที่ผู้กระทำนี้เจตนาจะกระทำนั้นไม่มีตัวอยู่ เข่น ก. เจตนาฆ่า บ. เห็น ค. เดินมาเข้าใจว่าเป็น บ. จึงยิง ค. ตาย จะเห็นว่าฝ่ายหนึ่งคือ ก. ผู้กระทำ อีกฝ่ายหนึ่งคือ ค. ผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำ ส่วน บ. นั้นไม่มีตัวตน จึงถือว่า ก. นั้นมิเจตนาโดยตรงต่อ ค.

4. ต้องถือเจตนาเดินทางผู้กระทำมาวินิจฉัยผลของการกระทำที่เกิดขึ้น หมายความว่า เมื่อผู้กระทำตกลงใจว่าจะกระทำจะต้องมีเจตนาไว้หรือเจตนาทำร้าย จะนั้นถ้าเดินทางมายังเจตนาไว้ ผลร้ายที่เกิดจากการกระทำต้องถือว่ามีเจตนาไว้ด้วย เข่น ก. เจตนาฆ่า บ. เห็น ค. เดินมาเข้าใจว่าเป็น บ. จึงยิง ค. ตาย ดังนี้เดิน ก. มีเจตนาไว้ บ. เมื่อเห็น ค. เดินมาเข้าใจว่าเป็น บ. จึงยิง ค. ตาย ความตายของ ค. นี้ต้องถือว่า ก. มีเจตนาไว้ด้วย

การกระทำโดยสำคัญพิเศษตามมาตรา 61 นี้ไม่เป็นพยาภัยกระทำความผิดในฐานที่เจตนากระทำอีกฐานหนึ่ง เพราะการกระทำสำคัญผลแล้ว หากสำคัญพิเศษในข้อเท็จจริงในด้วยบุคคลผู้กระทำเท่านั้น เข่น ก. เจตนาฆ่า บ. เห็น ค. เดินมาเข้าใจว่า

เป็น ข. จังยิ่ง ค. ตาย ก็มีความผิดฐานม่า ค. ตายโดยเจตนา แต่ไม่มีความผิดฐานพยายามม่า น. เพรากการกระทำของ ค. ได้สำเร็จผลแล้ว หากสำคัญพิดว่า ค. เป็น ข. เท่านั้น และถ้าว่า ก. ได้มีเจตนากระทำโดยตรงต่อ ค. แล้วความรับผิดในการกระทำโดยสำคัญพิດในด้านบุคคลนี้ดังต่อไปนี้

1. เบี่ยงเบนนายจาก เห็นเหลืองเดินมา เบี่ยงสำคัญพิดว่าเหลืองเป็น ข้า จังม่าเหลือง ดังนี้เบี่ยงแก้ตัวไม่ได้ว่าไม่มีเจตนาม่า ถ้าบังเอญเหลืองเป็นบิดาของเบี่ยง เบี่ยงความมีความผิดรับโทษตามมาตรา 288 หรือ 289

มาตรา 62 วรรคท้าย นัยผู้ตัวว่า "บุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใด บุคคลนั้นจะต้องรู้ข้อเท็จจริงนั้น"

แม้ว่าเหลืองเป็นบุพการี ชื่นมาตรา 289 นัยผู้ตัวว่า ผู้ม่าบุพการีต้องระวังโทษหนักกว่าผู้ม่าคนธรรมดายตามมาตรา 288 แต่เนื่องจากเบี่ยงไม่รู้ข้อเท็จจริงที่ว่าเหลืองเป็นบิดาของตน เบี่ยงคงต้องรับโทษฐานม่าคนธรรมดายตามมาตรา 288

2. ค่าเจตนาม่ามารดา เห็นหญิงคนหนึ่งเดินมา สำคัญพิดว่าหญิงคนนั้นคือมารดา จังม่าหญิงนั้น ความจริงหญิงนั้นหมายมารดาของคำไม่ คำคงมีความผิดฐานม่าคนธรรมดายตามมาตรา 288 ไม่ผิดฐานม่าบุพการีขึ้นของคำ เพรากหากองค์ประกอบที่จะเป็นความผิดตามมาตรา 289 กล่าวคือหญิงที่ถูกม่าตายไม่ใช่บุพการีขึ้นของคำ

3. ค่าเจตนาม่าพ่อ เห็นปู่เดินมา สำคัญพิดว่าเป็นพ่อ จังม่าปู่ คำคงมีความผิดฐานม่าคนธรรมดายตามมาตรา 288 ไม่ผิดฐานม่าบุพการี แม้ปู่จะเป็นบุพการีก็ตาม เพรากคำไม่รู้ว่าผู้ที่ตนม่านั้นเป็นปู่

4. ในการผู้กระทำได้กระทำโดยได้ตั้งใจไว้ก่อน โดยธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่นตามมาตรา 289 ข้อ 4 ถึงข้อ 7 ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้น แม้จะกระทำโดยสำคัญพิດก็ตาม

การสำคัญพิດในมาตรา 61 นี้แตกต่างกับการสำคัญพิດในมาตรา 62 วรรคแรก กล่าวคือ การสำคัญพิດในมาตรา 61 นี้เป็นเรื่องสำคัญพิดในด้านบุคคลซึ่งแม้จะกระทำต่อบุคคลใดก็เป็นผิดทั้งนั้น ส่วนความสำคัญพิດตามมาตรา 62 วรรคแรกเป็นความสำคัญพิด

ซึ่งทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด หรือให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง
ความสำคัญพิจิตตามมาตรา 62 จึงเป็นข้อแก้ตัวได้

นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาฎีกาที่ 872/2510 วินิจฉัยความแตกต่างระหว่าง
มาตรา 61 และ 62 ไว้โดยชัดแจ้งว่า ความสำคัญพิจิตมีภัยนตรายอันต้องป้องกันนั้นเป็น
ความสำคัญพิจิตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 ไม่ใช่มาตรา 61 เพราะความสำคัญ
พิจิตตามมาตรา 61 เป็นเรื่องสำคัญพิจิตในด้านบุคคลซึ่งแม้กระทำต่อบุคคลใดก็เป็นผิดทั้งนั้น
ส่วนความสำคัญพิจิตตามมาตรา 62 นั้นเป็นความสำคัญพิจิตซึ่งทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด
หรือทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง

จำเลยยังคงพยายามสำคัญพิจิตว่า เป็นคนร้าย เป็นการกระทำโดยเจตนา
แต่เป็นการป้องกันซึ่งเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน จึงผิดตามมาตรา 288,
69 และความสำคัญพิจิก็เกิดโดยความประมาทของจำเลย จำเลยย่อมผิดฐานทำให้คนตาย
โดยประมาทด้วยผลของมาตรา 62 วิรรคสองด้วย กรณีเช่นนี้เป็นเรื่องกรรมเดียวพิจิต
กฎหมายหลายบท จึงต้องลงโทษในเรื่องม่าโดยป้องกันเกินกว่ากรณีอันเป็นบทหนักตาม
มาตรา 90 แต่ถ้าการกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุซึ่งไม่เป็นความผิด
ก็คงเหลือเพียงความผิดในส่วนที่สำคัญพิจิตโดยประมาทดามตามมาตรา 62 วิรรค 2 คือความผิด
ตามมาตรา 291 ฐานเดียว

(2) สำคัญพิจิตในข้อกฎหมาย (IGNORANCE OF LAW) ความสำคัญพิจิตใน
ข้อกฎหมาย หมายถึงกรณีที่บุคคลไม่ทราบว่าการกระทำของตนเป็นความผิดต่อกฎหมาย มี
นัยสำคัญอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 64 ว่า "บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้
พ้นจากความรับผิดในทางอาญาไม่ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่าตามสภาพและพฤติกรรม ผู้กระทำ
ความผิดอาจจะไม่รู้ว่ากฎหมายนั้นคือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ศาลอาจอนุญาตให้แสดง
พยานหลักฐานต่อศาล และถ้าศาลเชื่อว่าผู้กระทำไม่รู้ว่ากฎหมายนั้นคือว่า เช่นนั้น ศาลจะ
ลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงได้"

ตามบทบัญญัติดังกล่าวนี้ เห็นได้ว่ากฎหมายยอมรับความเป็นจริงว่ามีบุคคลไม่รู้กฎหมายอยู่ แต่โดยนโยบายของกฎหมายย่อมไม่ยอมให้ใครอ้างความไม่รู้กฎหมาย เป็นข้อแก้ตัวไม่รับผิดในทางอาญา นิจนั้นการยังคับตามกฎหมายอาญาอย่างจะไม่เสียท่าหน้ากัน ในมาตรา 64 จึงบัญญัติเป็นหลักเด็ดขาดว่า เมื่อทำผิดกฎหมายแล้วจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดในทางอาญาไม่ได้ นี้เป็นหลักตายตัว เพราะถ้ายอมให้บุคคลแก้ตัวว่า "ไม่รู้กฎหมาย" ได้แล้ว ก็ยังทำให้บุคคลไม่สนใจที่จะรู้กฎหมายยังไง กฎหมายจึงยอมให้แก้ตัวไม่ได้ แต่กฎหมายอาญาในปัจจุบันนี้อาจแยกได้สองพวก คือ

ก. ความผิดโดยตัวของมันเอง เช่น ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ มีคนฯ ฯ ฯ ก่อการ แม้ผู้ที่ไม่ได้ศึกษากฎหมายเลยก็ทราบ จึงอาจมิอ้างว่าไม่รู้ว่ามีกฎหมายห้ามนั้นไม่ได้เด็ดขาด

ข. ความผิดเพราะกฎหมายห้าม เช่น ห้ามค้ากำไรเรเกินควร หรือจัดตั้งกองงานบางอย่างต้องขออนุญาต เป็นต้น

อย่างไรตาม แม้ตามหลักจะไม่ยอมให้บุคคลแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดในทางอาญา คือเมื่อกระทำความผิดทางอาญาแล้วรับโทษไปบ้างก็ตี แต่มาตรา 64 ก็ได้ผ่อนผันให้ศาลมีอำนาจลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากค่าปรับคงดังต่อไปนี้

1. ศาลเห็นว่าตามสภาพและพฤติกรรมผู้กระทำความผิดอาจจะไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด เช่น ปรากฏว่าผู้กระทำอยู่ในชนบทไม่ทราบว่าทางราชการควบคุมราคากลางสูงสุดของราษฎรชนบทของไทยไม่เป็น จึงขายไม่เปิดเกินราคาน้ำท่วง ราชการกำหนด หรือผู้กระทำเพียงกลับจากต่างประเทศตามพฤติกรรมเดาอาจไม่ทราบว่ามีกฎหมายห้ามการกระทำ และพิจารณาจากสภาพของการกระทำ กล่าวคือ ความผิดที่กระทำนั้นก็เป็นความผิดที่มิใช่เป็นความผิดโดยตัวของมันเอง แต่เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม

2. ศาลอาจอนุญาตให้ผู้กระทำความผิดแสดงพยานหลักฐานต่อศาลเกี่ยวด้วยเหตุผลที่ว่าไม่รู้กฎหมายก็ได้ หรือไม่อนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานก็ได้ เพราะเป็นความผิดเล็กน้อย และศาลก็ลงโทษน้อยอยู่แล้ว ทั้งนี้อยู่ในคุณพินิจของศาลที่จะพิจารณา

อนุญาตหรือไม่อนุญาตตามที่เห็นสมควร

3. ศาลเชื่อว่าผู้กระทำไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติไว้ เช่นนั้น หมายความว่าศาลได้พิจารณาพยานหลักฐานที่อนุญาตให้จำเลยแสดงต่อศาลแล้ว เชื่อว่าจำเลยมิได้รู้ว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นความผิด

เมื่อเข้าองค์ประชุมกันทั้ง 3 ข้อที่กล่าวมาแล้วนี้ ศาลจะลงโทษน้อยเพียงใด ก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงโทษที่มากที่สุด แต่จะไม่ลงโทษเลยไม่ได้

3. การกระทำโดยพลอต

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 60 บัญญัติว่า "ผู้ใดเจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลคนหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก้อกิบุคคลคนหนึ่งโดยพลาดไป ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลกระทบจากการกระทำนั้น แต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษหนักขึ้น เพราะฐานะของบุคคลหรือ เพราะความล้มเหลวของผู้กระทำกับบุคคลที่ได้รับผลกระทบ มิใช่นำกฎหมายนั้นมาใช้บังคับเพื่อลงโทษผู้กระทำให้หนักขึ้น"

1. ความหมายของคำว่า "พลาด" ตามประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติความหมายของคำว่า "พลาด" จึงต้องอาศัยความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งให้ความหมายของคำว่า "พลาด" ว่า พลัง ผิด คลาด ใจไป ไม่ถูกที่ ตัวอย่าง เช่น ก. เจตนาฆ่า ข. จึงใช้เป็นยิงไปที่ ข. แต่ลูกปืนไม่ถูก ข. ได้เลยไปถูก ค. ตาย

บัญญาว่า ถ้า ก.ยิง ข.ตายแล้ว ลูกปืนทะลุไปถูก ค.บาดเจ็บสาหัส จะถือว่าเป็นการกระทำโดยพลาดหรือไม่

ตามบัญญาน់⁽³²⁾ ศาสตราจารย์ ดร. หยุ่น แสงอุทัย เห็นว่าไม่เป็นการกระทำโดยพลาด เพราะ ก. เจตนาจะฆ่า ข. และ ข. ก็ตายสมเจตนาของ ก. ส่วนที่ลูก

(32) หยุ่น แสงอุทัย, ศาสตราจารย์ ดร. อ้างแล้ว หน้า 127.

กระสุนเป็นทะลุไปถูก ค.ด้วยนั้นอาจเป็นความผิดฐานทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 ซึ่งเป็นความผิดหลายบท หรือ ก.จะมี ข. ก.จัง ข.แต่ถูก ข.ແນ້ນຫັກ และเลยໄປถูก ค.ด้วย ถือเป็นการกระทำการกระทำโดยผลตามมาตรา 60 (เหรา ข.ไม่ด้วยสมเจตนาของ ก.ทึ้งใจไว้) เพราะ ก.เจตนาจะมี ข. แต่ผลแห่งการกระการทำของ ก.เกิดแก่ ค.โดยผลด้วยไป ถือเท่ากับ ก.มีเจตนา ค. ส่วนที่ลูกกระสุนเป็นไปถูก ข.ແນ້ນຫັກนั้น ควรถือเป็นพยายามม่าคเหตางหຶ່ງ เป็นความผิดหลายบท ต้องลงโทษ ก.ฐานม่าคเหตางหຶ່ງ เป็นบทหนัก และเมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า "ผล" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแล้ว คำว่า "ผล" นี้จะต้องเป็นการกระทำที่ผู้ที่เจตนากระทำต่อมีได้รับผลร้ายจากการกระทำ หากแต่ผลร้ายได้เกิดแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง ถ้าผลร้ายเกิดแก่บุคคลที่มีเจตนากระทำต่อแล้วก็ เป็นการสมเจตนาของผู้กระทำ จึงไม่ต้องพิจารณาเรื่องผลอีก เหราจะนั้นถ้าตามความหมายนี้การที่ลูกเป็นทะลุไปจึงไม่ เป็นการกระทำการโดยผล

ตามความเห็นของท่านศาสตราจารย์ ดร. หยุด แสงอุทัย นี้ ตรงกับความหมายของคำว่าผลตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

แต่ก็มีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านที่เห็นว่า การกระทำการโดยผลหมายความว่าผลของการกระทำการโดยผลด้วยบุคคลอื่นซึ่งผู้กระทำการมีเจตนากระทำต่อ ทั้งนี้ไม่ว่าผลจะเกิดขึ้นแก่บุคคลที่มีเจตนากระทำการต่อหรือไม่ (ดูคำพิพากษายุติการที่ 222/2513)

สำหรับผู้เขียนเองเห็นว่า การกระทำการโดยผลมิใช่การกระทำการโดยเลิงเห็นผลหรือสำคัญผิด แต่เป็นเรื่องกฎหมายให้ถือว่าผู้กระทำมีเจตนาต่อผู้ได้รับผลร้ายจาก การกระทำ โดยแท้จริงแล้วผู้กระทำมิได้ประสงค์ต่อผลหรือย้อมเลิงเห็นผลเพื่อนั้นเลย เพื่อ เป็นการลงโทษผู้กระทำการความผิด กฏหมายจึงได้บัญญัติให้ถือว่าผู้กระทำมีเจตนาต่อผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำ เช่น ก.เจตนา ข. จังใจเป็นยังไงที่ ข. ลูกเป็นไม่ถูก ข.แต่เลยໄປถูก ค.ด้วย กรณีถ้า ก.มิได้เลิงเห็นผลมาก่อนว่าถ้ายังไงที่ ข.แลวย้อมถูก ค.ด้วย ก็ต้องถือว่า ก.มีเจตนากระทำการต่อ ข. มิได้มีเจตนาเลยໄປที่ ค. เลย แต่เมื่อลูกกระสุนเป็นไปถูก ค. เข้า กฏหมายให้ถือว่า ก.มีเจตนากระทำการต่อ ค.ด้วยโดยโอนเจตนาที่ ก.มิต่อ ข.ไปเป็นมิต่อ ค.ด้วย ที่นี่มาถึงนี้หากว่า ถ้า ก.ยัง ค.ด้วย แล้วลูกเป็นทะลุไปถูก ค.นัดเจ็บ

สาหัส จะเป็นผลดีหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า เป็นการกระทำโดยพลาด เช่นกัน ถ้าไม่ถือว่า เป็นการกระทำโดยพลาดก็ไม่ทราบว่าจะเป็นความผิดใด เพราะ ก.นิติได้เลิงเห็นผลมาก่อน หรือจะเป็นประมวลก็ไม่ได้ ถ้า ก.นิติใช้ความระมัดระวังดีแล้ว ซึ่งนี่หมายได้มีค่าพิพากษา ถ้ากาวินจัดยเป็นรัหท์ดฐานแล้ว เช่น ค่าพิพากษาถูกต้องที่ 205/2516 ผู้ตาย ผู้เสียหาย และ จำเลย ร่วมดื่มสุรา กันจนเมเา แล้วผู้ตายกับจำเลยทะเลกัน ผู้เสียหายจึงชวนจำเลยกลับบ้าน ผู้ตายตามมาต่ออยและ เทษจำเลยจนล้ม ลูกนั้นก็ยังถูกเตะอีก เมื่อผู้ตายเดะ จำเลย ก็ให้มีดีปลายแหลมแทงสวนไปสองสามครั้งถูกผู้ตาย ระหว่างนี้ผู้เสียหายเข้าช่วยเพื่อห้าม จึงถูกนิติได้รับบาดเจ็บ ส่วนผู้ตายถึงแก่ความตาย การกระทำของจำเลยต่อผู้ตายเป็นการ บังอกกันพอสมควรแก่เหตุ แม้พลาดไปถูกผู้เสียหายเข้าด้วย ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 60 จะถือว่าจำเลยมีเจตนาแทงผู้เสียหายก็ต แต่การกระทำของจำเลยก็เป็นผลสืบเนื่องจากจำเลยแทงผู้ตายเพื่อบังอกกันสิทธิพอสมควรแก่เหตุอันไม่เป็นความผิด จำเลยจึง ไม่มีความผิดฐานทาร้ายร่างกายผู้เสียหาย

การกระทำโดยพลาดนี้ถือว่ามีเจตนากระทำแก่

1. บุคคล (ชีวิต ร่างกาย เกียรติศักดิ์เสียง)
2. ทรัพย์ของบุคคล

มีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านได้กล่าวว่า การกระทำโดยพลาดนี้ย่อมมีได้แต่เฉพาะ บุคคลเท่านั้น ไม่หมายรวมถึงทรัพย์สิ่งของแต่อย่างใด เพราะในตัวบุคคลมาตรา 60 ใช้ค่าว่า "กระทำต่อบุคคลหนึ่ง ย่อมหมายถึงบุคคลเท่านั้น" แต่ก็ได้มีนักกฎหมายหลายท่านรวมทั้ง ผู้เขียนด้วยเห็นว่า การกระทำโดยพลาดนี้มีได้หมายความแต่เฉพาะบุคคลเท่านั้น ยังหมาย ความรวมถึงเกียรติศักดิ์เสียงและทรัพย์สินของบุคคลด้วย มีฉันนั้นจะ เป็นข้อห่วงข้อง กฎหมายหากเกิดนี่หมายว่าเจตนากระทำต่อกวารพัญของบุคคลหนึ่ง แต่ผลเกิดขึ้นแก่ทรัพย์ของ อีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป ก็ไม่อาจนำบันทึกถูติดในประมวลกฎหมายอาญาไว้บังคับได้ เพราะผู้กระทำนี้ได้เลิงเห็นผลหรือประมวลแต่อย่างใด และการที่ให้การกระทำโดยพลาด รวมไปถึงการกระทำต่อกวารพัญด้วยนี้ ย่อมไม่ขัดกับหลักที่ว่าการติดความในกฎหมายอาญาจะต้อง ติดความโดยเคร่งครัด

2. หลักเกณฑ์ในการกระทำโดยพลาด จากข้อความในมาตรา 60 พอจะแยก
หลักเกณฑ์การกระทำโดยพลาดออกเป็น 3 ประการ คือ

- 2.1 ต้องประกันด้วยบุคคล 3 ฝ่าย
- 2.2 ผลร้ายที่เกิดโดยพลาดนี้ต้องเป็นผลประเทาเดียวกับที่เจตนากระทำ
- 2.3 ต้องถือเจตนาเดิมของผู้กระทำเป็นหลักในการวินิจฉัยว่าผลร้ายที่เกิด^{จากกระทำการกระทำโดยพลาด}

2.1 ต้องประกันด้วยบุคคล 3 ฝ่าย การกระทำโดยพลาดจะต้องประกัน
ด้วยบุคคล 3 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายซึ่งเป็นผู้กระทำ
2. ฝ่ายซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำคนแรก โดยผู้กระทำนี้เจตนากระทำต่อ
3. ฝ่ายซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำโดยพลาดและกฎหมายให้ถือว่า
ผู้กระทำมีเจตนากระทำต่อผู้ได้รับผลร้ายนี้ เนื่อง ทำต้องการฆ่าทัน จึงยังเป็นไปทั้ง กระสุน
ปืนไม่ถูกทัน เลยไม่ถูกแทนตาย ดังนี้ท้าเป็นฝ่ายที่ 1 คือผู้กระทำ แทนเป็นฝ่ายที่สอง คือผู้ถูก
กระทำคนแรก ซึ่งทำมีเจตนากระทำ แทนเป็นฝ่ายที่สาม คือผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำ
โดยพลาด

2.2 ผลร้ายที่เกิดโดยพลาดนี้ต้องเป็นผลประเทาเดียวกับที่เจตนากระทำ
หมายความว่า ถ้าเจตนากระทำต่อบุคคล ผลร้ายที่เกิดขึ้นจะต้องเกิดขึ้นกับบุคคลด้วย หรือ
ถ้าเจตนากระทำต่otrัพย์ ผลร้ายที่เกิดขึ้นจะต้องเกิดขึ้นกับทรัพย์ เช่นเดียวกัน ถ้าได้มี
เจตนากระทำต่อบุคคล แต่ผลร้ายเกิดจากการกระทำนั้นเป็นทรัพย์ ก็ไม่อยู่ในความหมาย
ของคำว่า "พลาด" เพราะผลร้ายที่เกิดขึ้นเป็นคนและประเทากับที่เจตนากระทำ เนื่อง ก.
เจตนาฆ่า น. ได้ยังเป็นไปที่ บ.แต่ไม่ถูก บ. ลูกปืนเลยไม่ถูก ค.ตาย อย่างนี้ผลร้ายที่เกิด
ขึ้นพลาดเป็นผลประเทาเดียวกับที่เจตนากระทำ แต่ถ้า ก.เจตนาฆ่า บ. ได้ยังเป็นไปที่ บ.
ไม่ถูก บ. ลูกปืนเลยไม่ถูกกระจากบ้าน ค.แตก ดังนี้ไม่ถือเป็นการกระทำโดยพลาด เพราะ
ผลร้ายที่เกิดขึ้นเป็นผลคนและประเทากับที่เจตนากระทำ

ได้เคยกล่าวไว้แล้วว่าข้างต้นแล้วว่าการกระทำโดยพลาตนอกจากจะเป็นการใช้บังคับระหว่างบุคคลต่อบุคคลแล้ว ยังใช้บังคับถึงกรณีที่กระทำการทำต่อทรัพย์ของบุคคลหนึ่ง และผลร้ายเกิดขึ้นกับทรัพย์ของอีกบุคคลหนึ่งด้วย เพราะคำว่า "ผู้ได้เจตนากระทำ" ตามมาตรา 60 นั้น ความหมายถึงผู้ได้เจตนากระทำ (ความผิด) ต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำ (ความผิด) นั้นไปเกิดแก้อีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป การกระทำการใดนั้นอาจเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายหรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ก็ได้ แต่กรณีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์จะต้องเป็นการกระทำกับทรัพย์ต่อทรัพย์ เช่นเดียวกับกระทำกับบุคคลต่อบุคคล เช่น ก. เจตนาข่าว้งรถชนตนของ ข. แต่ก้อนหินเลยไปถูกรถชนตนของ ค. ที่จอดอยู่ใกล้ ๆ

2.3 ต้องถือเจตนาเดิมของผู้กระทำเป็นหลักในการวินิจฉัยผลร้ายที่เกิดจากกระทำการกระทำโดยพลาด ตามหลักการกระทำการกระทำโดยพลาดจะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนา มิใช่อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นโดยมิใช่การกระทำของผู้นั้น เพราะฉะนั้นจึงต้องดูเจตนาเดิมของผู้กระทำว่ามีเจตนาฆ่าหรือเจตนาทำร้าย กรณีที่เกิดผลร้ายจากการกระทำโดยพลาดกฎหมายให้ถือว่าผู้กระทำมีเจตนาต่อผู้ที่ได้รับผลร้ายนั้น "เจตนา" ที่ผู้กระทำมีต่อผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำโดยพลาดนั้นจึงเป็นเจตนาเดิมของผู้กระทำที่มีเจตนากระทำต่อบุคคลที่ตนต้องการกระทำ เช่น ก. เจตนาทำร้าย ข. จึงใช้มีดพันแยน ข. ขาด และปลายมีดไปถูกคอของ ค. ขาด และเป็นเหตุให้ ค. ถึงแก่ความตาย ดังนี้เจตนาเดิมของ ก. ที่มีเจตนากระทำต่อ ข. นั้นเป็นเจตนาทำร้าย ส่วนผลร้ายที่ ค. ได้รับอันเกิดจากการกระทำโดยพลาดของ ก. นั้นกฎหมายให้ถือว่า ก. มีเจตนากระทำต่อ ค. "เจตนา" คือเจตนาทำร้ายนั้นเอง เมื่อ ค. ตาย ก. มีความผิดฐานฆ่า ค. ตายโดยไม่เจตนา และมีความผิดฐานทำร้าย ข. ได้รับอันตรายสาหัส

กรณีที่ถือว่าเป็นการกระทำการกระทำโดยพลาดจึงต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ประการดังที่กล่าวมาแล้ว

กรณีไม่ถือว่าเป็นการกระทำการกระทำโดยพลาด มีดังต่อไปนี้

1. ผลร้ายที่เกิดขึ้นเพราะอุบัติเหตุ มิใช่การกระทำการกระทำโดยพลาด เช่น ก. ตกในลูกช่อง牙牙วันนบ่า เป็นเกิดลับ (มิใช่เกิดจากความประมาท) โดยอุบัติเหตุ ลูกเป็น

ถูก ข.บัดเจ็บและเลยไปถูก ค.ตาย ดังนี้มีข้อการกระทำโดยพลาด เหตุการกระการทำโดยพลาดต้องเป็นการที่ผู้กระทำได้กระทำโดยเจตนา เนื่น แตงขอกบินออกจะยิงค่า เนียว ปัดปากกระบอกเป็น กระสุนเป็นลั่นออกไม่ถูกค่า แต่ถูกเหลืองตาย ดังนี้เป็นการกระทำอันเกิดจาก การยิงของแแดงโดยเจตนาแต่พลาดไป ไม่ใช่คุณติเหตุ (คำพิพากษาฎีกาที่ 651/2513)

2. ผลร้ายที่เกิดขึ้นได้เป็นผลประけばเดียวกับที่เจตนากระทำ จึงมีข้อการกระทำโดยพลาด เนื่น ก.เจตนาฆ่า บ. จึงยิงปืนไปที่ บ. บ.หลบหัน ลูกปืนเลยไปถูกกระจากบ้าน ค.แตก ดังนี้ผลร้ายที่เกิดขึ้นเป็นทรัพย์ จึงเป็นคนละประけばกับผลที่เจตนากระทำต่อคือบุคคล จะนำเรื่องการกระทำโดยพลาดมาบังคับไม่ได้

3. ถ้าผลที่เกิดขึ้นนั้นผู้กระทำย้อมเลึงเห็นได้ ถือว่าเป็นผลที่เจตนากระทำตามมาตรฐาน 59 ไม่ใช่การกระทำโดยพลาด เนื่น ก.ยิงม้าพลาดไปถูกคนนี้ม้าโดยเลึงเห็นอยู่ เป็นเจตนาฆ่าคนนี้น้า ไม่เป็นการกระทำโดยพลาด หรือ ก.จึงลวดปล่อยกระแสไฟฟ้าไว้บริเวณบ้าน เวลาจวนสว่าง บ.เต็กล้าน ก.ชี้อยู่ข้างบ้านเข้ามาถูกความถูกกระแสงไฟฟ้าดูดตาย ศาลมีถือเป็นการกระทำโดยพลาด ก.มีความผิดตามมาตรฐาน 290 คือ เจตนาทำร้าย บ.โดยไม่มีเจตนาฆ่า ไม่เป็นการป้องกันสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 32/2510)

4. ประมาณ การกระทำโดยพลาดย้อมเกิดเฉพาะการกระทำที่มีเจตนาเท่านั้น หากผู้กระทำได้กระทำโดยประมาณที่บุคคลหนึ่ง แต่ผลงานของการกระทำเกิดขึ้นแก่อีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป ก็ไม่เป็นการกระทำโดยพลาดตามมาตรฐาน 60 จะถือว่าผู้กระทำการกระทำโดยประมาณที่บุคคลผู้ได้รับผลร้ายโดยพลาดไปนั้นไม่ได้

5. ที่ถือว่าเป็นการกระทำโดยพลาดนั้นต้องมีผลเกิดขึ้นแก่ฝ่ายที่สาม หากฝ่ายที่สามไม่ได้รับผลร้าย การกระทำโดยพลาดก็ไม่ได้ เนื่น แตงมีเจตนาฆ่าค่า จึงยิงปืนไปที่ค่า ลูกปืนไม่ถูกค่าแต่พลาดไปถูกเนียวตาย ดังนี้ผลร้ายได้เกิดแก่ฝ่ายที่สาม (เนียว) จึงเป็นการกระทำโดยพลาด แต่ถ้าแตงยิงปืนไปที่ค่า ถูกค่าบาดเจ็บ แล้วลูกปืนได้เลยไปแต่ไม่ถูกผู้ใด ดังนี้ถือว่าไม่เกิดผลร้ายแก่บุคคลที่สาม จึงไม่เป็นการกระทำโดยพลาด

6. ถ้านุคคลที่ผู้กระทำมีเจตนากระทำต่อได้ตายไปก่อนแล้วหรือไม่มีตัวตนอยู่เลย และได้เกิดผลร้ายแก่กิบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป เพราะการกระทำนั้น ไม่ถือว่าเป็น

การกระทำโดยพลาด เนื่อง ก.ต้องการม่า ॥. จังยิ่งไนทีศพ ॥.ชีงเข้าใจว่า ॥.ยังมีชีวิตอยู่ และลูกกระสุนเป็นได้พลาดไปถูก ค.ตาย จะถือว่า ก.มีเจตนากระทำต่อ ค.ผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำของ ก.นั้นไม่ได้ เพราะที่ ก.ได้กระทำต่อ ॥.นั้น ॥.ได้ตายไปแล้ว จึงขาดองค์ประกอบความผิดฐานม่าคนตาย เมื่อพิจารณาด้วยมาตรฐานมาตรา 60 นั้นได้บัญญัติว่า "ผู้ได้เจตนากระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก้อีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป" คำว่า "บุคคลหนึ่ง" ในที่นี้จะต้องมีสภาพบุคคลอยู่ก่อนที่ผู้กระทำจะได้ลงมือกระทำ หากบุคคลนั้นได้ตายไปแล้วหรือไม่มีตัวตนอยู่เลย ผู้กระทำก็ไม่อาจกระทำต่อบุคคลได้ เมื่อตอนแรกไม่เป็นความผิดเสียแล้ว (ขาดองค์ประกอบ) ผลร้ายที่เกิดแก้อีกบุคคลหนึ่ง จะถือว่าผู้กระทำมีเจตนากระทำโดยพลาดไปตามมาตรา 60 คงไม่ได้ ซึ่งผิดกับการยิงตายน้ำด้วยเข้าใจว่าเป็นคน หากผลของการกระทำไปเกิดขึ้นกับอีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป และบุคคลที่ผู้กระทำเจตนากระทำต่อซึ่งมีตัวตนอยู่ ดังนี้พิจารณาตามหลักของ การกระทำโดยพลาดได้

3. ข้อยกเว้นการกระทำโดยพลาด ในกรณีที่การกระทำร้ายบุคคลที่เจตนากระทำ และการกระทำร้ายบุคคลที่ได้รับผลร้าย เพราะกระทำการกระทำโดยพลาดนั้นมิโทหายแตกต่างกัน ผู้กระทำควรได้รับโทษแรงขึ้นหรือน้อยลงอย่างไร ต้องถือว่าถ้าการกระทำพลาดไปนั้นทำให้ความรับผิดชอบลง ผู้กระทำก็ไม่มีเหตุที่จะต้องรับโทษมากกว่าผลร้ายที่เกิดขึ้น แต่ถ้าการกระทำที่พลาดไปนั้นเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดโทษหนักขึ้น ผู้กระทำก็ไม่ควรได้รับโทษหนักขึ้น เพราะผู้กระทำหากได้มีเจตนากระทำในลักษณะที่จะต้องรับโทษหนักขึ้นด้วยไม่ เหตุที่จะต้องรับโทษหนักขึ้นซึ่งอยู่นอกเหนือเจตนาของผู้กระทำอยู่ย่อมมีได้เฉพาะ เหตุประกอบตัวบุคคลผู้ถูกกระทำร้ายเท่านั้น ซึ่งกฎหมายเรียกว่าฐานะบุคคลหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับบุคคลที่ได้รับผลร้าย ดังที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 60 ตอนท้ายนัยที่ยกเว้นไว้ว่า "ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษหนักขึ้น เพราะฐานะของบุคคล หรือ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับบุคคลที่ได้รับผลร้าย มิให้นำกฎหมายนั้นมาใช้บังคับเพื่อลบ托ษผู้กระทำให้หนักขึ้น"

ก. ฐานะบุคคลที่เห็นได้ชัด ก็คือ เจ้าพนักงานที่กระทำการตามหน้าที่ ตามมาตรา 289(2) เนื่อง ก.เจตนาม่า ॥.จังเข้าเป็นยิง ॥. แต่พลาดไปถูก ค.ชีงเป็น

เจ้าพนักงานจะกำลังปฏิบัติงานหน้าที่อยู่ถึงแก่ความตาย ดังนี้ ก.ย่อมมีความผิดฐานม่าคน
ตามธรรมดากตามมาตรา 288 เพราะจะน้ำหนักกฎหมายให้ลงโทษหนักกันเพราะฐานะของบุคคล
มาลงโทษ ก.ให้หนักขึ้นมาได้ หรือ ก.เจตนาฆ่าเจ้าพนักงานจึงใช้เป็นยิงเจ้าพนักงานจะ
กำลังปฏิบัติหน้าที่ แต่ผลดีไปถูก ค.ถึงแก่ความตาย ก.ย่อมมีความผิดฐานม่าคนธรรมดาก
ตามมาตรา 288 เช่นกัน

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับบุคคลที่ได้วันผลร้าย ข้อนี้ก็คือ
ระหว่างผู้กระทำกับบุพการีของตน เช่น บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย 伯叔 เช่น ก.เจตนาฆ่า
ข. จึงใช้เป็นยิง ข. แต่ผลดีไปถูก ค.ซึ่งเป็นบิดาของตนตาย ก.มีความผิดฐานม่าคน
ตามธรรมดากตามมาตรา 288 ไม่มีความผิดฐานม่าบุพการีตาย เพราะเหตุว่าจะน้ำหนักกฎหมาย
ให้ลงโทษหนักขึ้นเพราะความสัมพันธ์ระหว่าง ก.กับ ค.มาลงโทษ ก.ให้หนักขึ้นไม่ได้ หรือ
ถ้า ก.เจตนาฆ่า ข.ซึ่งเป็นบิดาของตน จึงใช้เป็นยิง ข. แต่ผลดีไปถูก ค.ตาย ดังนี้ ก.
มีความผิดฐานม่าคนธรรมดากตามมาตรา 288 แต่ถ้า ก.เจตนาฆ่าบิดาจึงใช้เป็นยิงบิดา
แต่ผลดีไปถูกมาเรียดาย ดังนี้ ก.มีความผิดฐานม่าบุพการีตายตามมาตรา 289(1)
เพราะการที่กฎหมายนักกฎหมายให้ลงโทษหนักขึ้นในมาตรานี้ ไทยที่หนักขึ้นต้องมีการเปรียบเทียบ
ระหว่างเจตนาเดิมกับผลที่ผลดีไป ถ้าไม่หนักกว่าเจตนาเดิมก็ต้องลงโทษตามนั้น ตาม
ตัวอย่างเจตนาเดิมกับผลที่ผลดีไปมีไทยเท่ากัน เพราะบิดามารดาเป็นเหตุกรรมอยู่ใน
ข้อเดียวกันคือบุพการี การม่าบิดาหรือมารดาถูกเป็นการม่าบุพการีเหมือนกัน ตรงตามเจตนา
อยู่แล้ว จึงลงโทษตามมาตรา 289(1) ได้ นักกฎหมายว่า ถ้า ก.มีเจตนาฆ่าบุพการี จึงใช้เป็น
ยิงไปที่บุพการี แต่ผลดีไปถูกเจ้าพนักงานจะปฏิบัติหน้าที่อยู่ด้วย ดังนี้ ก.จะมีความผิด
ฐานม่าบุพการีตายหรือม่าคนธรรมดากตาม ตามนักกฎหมาย ก.คงมีความผิดฐานม่าคนธรรมดาก
ตาม เพราะบุพการีกับเจ้าพนักงานเป็นเหตุกรรมประจำบุคคลต่างข้อกัน เปรียบ
เทียบกันไม่ได้ จึงไปเข้าข้อยกเว้นตอนห้ายของมาตรา 60 ที่จะนำเอาบทกฎหมายให้ลงโทษ
หนักขึ้นเพราะฐานะบุคคลมาลงโทษ ก.ให้หนักขึ้นไม่ได้⁽³³⁾

(33) จิตติ ติงศักดิ์, ศาสตราจารย์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1
ตอนที่ 1 อ้างแล้ว.

4. การกระทำโดยพลาดมพยาบาลหรือไม่ การกระทำที่เจตนากระทำแต่พลาดไปอาจเป็นการพยาบาลกระทำการความผิดตามเจตนาเดิม จะนั้นความผิดที่เจตนากระทำแต่พลาดไปไม่เกิดผลตามเจตนา เป็นความผิดฐานพยาบาลซึ่งมิไทยหนักกว่าความผิดที่ถือว่ากระทำแก่ผู้ที่ได้รับผลร้าย ก็ยังต้องลงโทษฐานพยาบาลกระทำการความผิดตามเจตนาเดิม เป็นความผิดหลายบท ต้องลงโทษตามบทที่มิไทยหนัก เช่น ก. ยิง ข. โดยเจตนาฆ่า กระสุนไม่มีถูก ข. หรือถูก ข. แต่ ข. ไม่ตาย และพลาดไปถูก ค. บาดเจ็บด้วย ก. มีความผิดฐานพยาบาลฆ่า ข. โดยเจตนา (คดีพิพากษากฎที่ 241-242/2504) ถ้า ข. เป็นบิดาหรือมารดา ก. ก็คงมีความผิดฐานพยาบาลฆ่านับถ้วนหากว่าพยาบาลฆ่าคนธรรมดा

5. ผลที่เกิดจาก การกระทำโดยพลาด

5.1 ผลที่เกิดเพราะ การกระทำโดยพลาดซึ่งร้ายแรงกว่าที่ผู้กระทำเจตนากระทำ เช่น ก. เจตนาทำร้าย บ. จึงต่อ ข. ข. เรzaไปถูก ค. ล้มลงศีรษะฟ้าดพื้นถนนเป็นอันตรายสาหัสหรือตาย ก. มีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ค. สาหัสตามมาตรา 297 ประกอบด้วยมาตรา 60,63 หรือฐานฆ่า ค. โดยไม่เจตนาตามมาตรา 290 เป็นความผิดหลายบท ต้องลงบทหนัก

5.2 ผลร้ายที่เกิดจาก การกระทำโดยพลาดต้องเป็นประเภทเดียวกับผลที่เจตนากระทำ เช่น ก. เจตนาฆ่า บ. จึงใช้ปืนยิง ข. แต่ปืนที่ยิงไม่ถูก ข. กลับพลาดไปถูก ค. ตาย ดังนี้ ก. มีความผิดฐานฆ่า ค. ผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น แต่ถ้ากระสุนที่ยิงไม่ถูกนั้นพลาดไปถูกกระจากหน้ารถชนต์ของ ค. แทรกเสียหาย เช่นนี้จะเห็นได้ว่าผลร้ายที่เกิดจากการกระทำพลาดไปนั้นเป็นคนละประเภทกับที่ ก. เจตนากระทำต่อ ข. จะถือว่ากระทำโดยเจตนาให้กระจากแทกด้วยไม่ได้ เว้นแต่ ก. จะได้เลิงเห็นเช่นนั้น จะถือได้ก็เพียงว่า ก. กระทำโดยประมาณในเมื่อกฎหมายบัญญัติว่าแม้กระทำโดยประมาณก็เป็นความผิดและให้ลงโทษฐานกระทำโดยประมาณ แต่เรื่องทำให้เสียทรัพย์กระจากแทกนี้ไม่มีบทบัญญัติให้ลงโทษฐานกระทำโดยประมาณไว้ จึงลงโทษไม่ได้ คงเรียกได้แต่ค่าเสียหายในทางแพ่งเท่านั้น แต่ ก. ต้องมีความผิดฐานพยาบาลฆ่า ข. อญนั้นเอง เพราะไม่มีบุคคลที่ได้

รับผลร้ายจากการยิงของ ก.

5.3 การกระทำที่กฎหมายไม่ถือว่าเป็นความผิด หรือไม่เอาโทษ หรือเอาโทษน้อยลง เช่น เรื่องป้องกัน จำเป็น ถูกยั่ว逼使 ถ้ากระทำพลาดไปก็ต้องถือเอาการกระทำในเบื้องต้นว่าการกระทำนั้นเป็นป้องกัน จำเป็น หรือถูกยั่ว逼使 หรือไม่

ก. ป้องกัน ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 205/2516 จำเลยกับผู้เสียหายไปบ้านงานบวชนาค จำเลยกับผู้ตายเกิดให้เดียงกัน ผู้เสียหายจึงชวนจำเลยกลับมาได้ประมาณ 10 เมตร ผู้ตายตามมาเรียกให้หยุดแล้วเตะต่ออย่างจำเลย จำเลยล้มลง ลูกขี้นกยังถูกเตะอีก เมื่อผู้ตายเตะ จำเลยก็ใช้มีดปลายแหลมที่ตัดตัวแหงส่วนไป กระทำอยู่เช่นนี้ 2-3 ครั้ง ระหว่างนั้นผู้เสียหายเข้าห้องเพื่อห้ามจึงถูกมีดได้รับบาดเจ็บ การที่ผู้เสียหายถูกแหงนั้นจำเลยไม่มีเจตนาแหงผู้เสียหายโดยตรง แม้ตามมาตรฐาน 60 จะถือว่าจำเลยมีเจตนาแหงผู้เสียหายก็ต้องถือว่าการกระทำของจำเลยเป็นผลสืบเนื่องจากจำเลยแหงผู้ตายเพื่อป้องกันสิทธิสมควรแก่เหตุไม่เป็นความผิด แม้ผลของการกระทำอาจเกิดแก่ผู้เสียหายโดยพลาดไป ก็ต้องถือว่าการกระทำโดยพลาดไปนั้นเป็นการป้องกันสิทธิของจำเลยพอสมควรแก่เหตุเช่นเดียวกัน จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้เสียหาย

ก. จำเป็น ตัวอย่างเช่น แดงใช้ปืนจี้หัวหลังค่า แล้วบังคับให้ด่าศีรษะเหลือง ตัวอยู่ในที่บังคับไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้จึงใช้ไม้ศีรษะเหลือง แต่ไม่ถูกเหลืองกลับพลาดไปถูกศีรษะขาว ดังนี้การกระทำของด้านนี้เจตนาเดิมกระทำไปด้วยความจำเป็น เพราะสืบเนื่องมาจากด่าถูกແคงบังคับ เมื่อเป็นการกระทำโดยจำเป็นพอสมควรแก่เหตุ ด่าจึงไม่ต้องรับโทษสำหรับผลร้ายที่เกิดขึ้นกับชาวโดยพลาดไป

ค. ป้องกันเกินกว่าเหตุ ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 714/2509 มีคนร้ายพยายามมาดองโรงเรียนซึ่งเก็บของมีค่าในเวลาที่จำเลยซึ่งเป็นภารโรงมีหน้าที่เฝ้าโรงเรียนไม่อยู่ ครั้นจำเลยมาคนร้ายหนีไป จำเลยติดตามไปจับและใช้ปืนยิงคนร้ายโดยเจตนาป้องกันทรัพย์สินของโรงเรียน แต่กระสุนเป็นไปถูกผู้เสียหายซึ่งเดินมาโดยบังเอิญ ก็เป็นการกระทำโดยพลาดตามมาตรฐาน 60 ไม่ใช่การกระทำโดยประมาณ แต่การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำโดยเจตนาป้องกันทรัพย์ที่เกินสมควรแก่เหตุ จำเลยมีความผิดตาม

มาตรา 288,80 ประกอบด้วย 60,69

คำพิพากษายุติการที่ 892/2515 คนร้ายขึ้นไปจู่โจมเจ้าเงินจากบุตร夷กับบุตรสาวบนเรือ บุตรสาวอ้างเรียกจำเลยให้ช่วย จำเลยไปช่วยเห็นบุตรสาวและบุตร夷กับกำลังปล้ำอยู่กับคนร้ายในน้ำ จำเลยใช้ปืนยิงไป กระสุนไปถูกบุตร夷ตาย วินิจฉัยว่า จำเลยใช้ปืนยิงคนร้ายในขณะที่ปล้ำกันกับบุตร夷บุตรสาวในน้ำลักษณะเช่นเดียวกันเพื่อช่วยเหลือบุตร夷บุตรสาวให้หันกลับรายการซึ่งเกิดจากการประทุร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายที่กำลังมีอยู่ โดยจำเลยไม่รู้ด้วยคนใดเป็นบุตร夷บุตรสาวหรือคนร้าย และคนร้ายมีอาชญากรรมไว้ไม่เพราะมีด เป็นการขาดการพินิจพิจารณาให้รับคอบเสียก่อน เมื่อถูกกระสุนปืนที่จำเลยตั้งใจยิงคนร้ายพลาดไปถูกบุตร夷ตาย เช่นนี้ การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนากระทำนั้นผูกันผู้อื่นเกินสมควรแก่เหตุ จำเลยมีความผิดตามมาตรา 288 ประกอบด้วยมาตรา 60,69

ง. บันดาลโทสະ ตัวอย่างเช่น คำพิพากษายุติการที่ 1682/2509 จำเลยคนรา 10 คนกลุ่มรุมขอก่อต่อย จำเลยจึงขอกันในอกมา พากที่กลุ่มรุมผลหน้าไป จำเลยยิงปืนไป 1 นัด กระสุนพลาดไปถูกผู้เสียหาย วินิจฉัยว่าจำเลยถูกนั่นเหงแห้วจำเลยได้ยิงคนที่ข่มเหงในขณะนั้น แต่เนื่องจากคนที่ข่มเหงค่าต่างวิ่งหนี กระสุนปืนจึงพลาดไปถูกผู้เสียหายเข้า จำเลยจึงมีความผิดตามมาตรา 60 แต่การกระทำของจำเลยเป็นผลสืบเนื่องมาจากจำเลยถูกนั่นเหงโดยไม่เป็นธรรมและกระทำการทำลงโทษในขณะบันดาลโทสະ จำเลยจึงควรได้รับประโยชน์ตามมาตรา 72 จำเลยมีความผิดตามมาตรา 288,80 ประกอบด้วยมาตรา 72

ข้อแตกต่างระหว่างการกระทำโดยพลาดและสำคัญมิตรในด้านบุคคล

1. การกระทำโดยพลาดต้องมี 3 ฝ่าย คือ
 1. ผู้กระทำ
 2. ผู้ถูกกระทำซึ่งผู้กระทำมีเจตนากระทำต่อ
 3. ผู้ได้รับร้ายจากการกระทำโดยพลาดไป

ส่วนสำคัญพิเศษในตัวบุคคลนี้ 2 ฝ่าย คือ

1. ผู้กระทำ

2. ผู้ถูกกระทำ เพราะสำคัญพิเศษ

2. การกระทำการโดยพลาดมีพิพากษาความผิดต่อผู้ถูกกระทำ ซึ่งผู้

กระทำมีเจตนากระทำต่อได้

ส่วนการสำคัญพิเศษในตัวบุคคลไม่มีพิพากษาความผิดต่อผู้ซึ่งผู้กระทำ
มีเจตนากระทำต่อแต่เริ่มแรก

3. การกระทำการโดยพลาดมีเหตุยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติให้ลงโทษหนักขึ้นมา
ลงแก่ผู้กระทำที่หันหน้าขึ้นโดยถือความสัมพันธ์และฐานะของผู้กระทำกับผู้ได้รับผลกระทบจากการ
กระทำ

ส่วนการสำคัญพิเศษในตัวบุคคลมิได้ยกเว้นไว้อ้างอิงเพื่อเรื่องการ
กระทำการโดยพลาด แต่ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 62 วรรคท้ายและมาตรา 289(1) มา
พิจารณาในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษหนักขึ้นได้ เช่นเดียวกับมาตรา 60

4. ข้อยกเว้นของการกระทำการโดยเจตนา

โดยปกตินบุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาเฉพาะ เมื่อได้กระทำการโดยเจตนา
เท่านั้น แต่ถ้ามีบางกรณีที่กฎหมายอาจถือว่าการกระทำการโดยไม่เจตนา ก็เป็นความผิดทางอาญา
ทั้งนี้ตามที่มาตรา 59 วรรคแรกบัญญัติว่า "..... เว้นแต่จะได้กระทำการโดยประมาทในกรณีที่
กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยขัดแย้งกับ
ต้องรับผิดแม้ได้กระทำการโดยไม่เจตนา" จะนั้นเมื่อการกระทำการโดยไม่เจตนาแต่เป็นความผิด
อาญาได้ มี 2 กรณีคือ

1. การกระทำการโดยประมาท

2. การกระทำการโดยไม่เจตนาและไม่ประมาท

1. การกระทำการโดยประมาท ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 บัญญัติ

ว่า "การกระทำโดยประมาณ ได้แก่การกระทำการพิเศษโดยเจตนา แต่กระทำการโดยปราศจากความระมัดระวัง เช่นบุคคลในภาวะ เช่นนั้นจักต้องมีความวิสัยและพฤติกรรม แต่ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านี้ได้ แต่หากได้ใช้หัวเพียงพอไม่"

จะนั้น ที่จะเป็นการกระทำการโดยประมาณจึงต้องเข้าองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- (1) เป็นการกระทำการพิเศษโดยเจตนา
- (2) ได้กระทำการโดยปราศจากความระมัดระวัง เช่นบุคคลในภาวะ เช่นนั้นจักต้องมีความวิสัยและพฤติกรรม
- (3) ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านี้ได้ แต่หากได้ใช้หัวเพียงพอไม่

1. เป็นการกระทำการพิเศษโดยเจตนา แยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ

ก. การกระทำต้องรู้สำนึก หมายความว่า การเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายต้องอยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ แม้บกบัญชีคำว่ากระทำการโดยประมาณจะมิได้บกบัญชีว่าต้องกระทำการโดยรู้สำนึกก็ตาม การกระทำหรือดูแลเว้นกระทำการนี้ต้องกระทำการโดยรู้สำนึก

ข. ต้องมิใช่กระทำการโดยเจตนา การกระทำการพิเศษมาปกติ จะต้องมีเจตนาเสมอ เว้นแต่จะได้กระทำการโดยประมาณ จะนั้นกระทำการโดยประมาณจึงเป็นข้อยกเว้นอันหนึ่งที่กระทำการโดยมิได้เจตนา กล่าวคือ ที่จะเป็นการกระทำการโดยประมาณได้จะต้องปรากฏว่าผู้กระทำมิได้กระทำการโดยเจตนา ไม่ว่าจะเป็นเจตนาโดยประสมคติผลหรือเจตนาโดยย่อเมลังเห็น และการกระทำการพิเศษโดยเจตนาไม่เป็นองค์ประกอบในทางปฏิเสธ จึงต้องเริ่มพิจารณาว่าการกระทำการพิเศษนี้ได้กระทำการโดยเจตนาหรือไม่ ถ้ากระทำการโดยเจตนาแล้วไม่ต้องพิจารณาเรื่องการกระทำการโดยประมาณต่อไปอีก ทั้งนี้ เพราะบุคคลจะกระทำการโดยเจตนาและโดยประมาณต่อผลอันเดียวกันได้ เช่น ค. ขวางกรรไกรคันหมากไปข้างหลัง เพื่อยกอกเข้ายาน้ำกริยาเดกใจ กรรไกรไปโคนประดุและสะท้อนไปถูกเท้ากริยาเป็นผลตัวสันโนทีใหญ่ขาด โลหิตไหลไม่หยุด รุ่งขึ้นก็ตาย ไม่เป็นการทำร้ายร่างกายโดยเจตนา เป็น

2. ได้กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ชิงบุคคลในภาวะ เช่นนี้

จัดต้องมีความวิสัยและพฤติกรรม องค์ประกอบข้ออื่นมีความสำคัญอยู่ที่ว่าระดับความระวังนี้ เพียงใด จึงจะพอที่จะคุ้มครองให้เกิดความรับผิดฐานประมาท มิใช่ว่าบุคคลต้องเว้นการกระทำทั้งหลายที่เป็นการเสี่ยงภัยเสียโดยเด็ดขาด เพราะทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีโอกาสเกิดภัยได้ทั้งสิ้น เหตุนี้บุคคลจึงไม่จำต้องใช้ความระมัดระวังอย่างตึงเครียดสุดจนจะมีผลถึงกับต้องไม่ทำอะไรเสียเลย บุคคลยังอาจกระทำการที่เป็นการเสี่ยงภัยได้อยู่ตราบเท่าที่ได้กระทำโดยใช้ความระมัดระวังเชิงบุคคลในภาวะ เช่นนี้จัดต้องมีความวิสัยและพฤติกรรม หากขาดหรือย่อความระมัดระวัง เช่นนี้ไปจึงจะเป็นการกระทำโดยประมาท เพราะฉะนั้นจึงต้องสมมติบุคคลขึ้น ในภาวะ เดียวกับผู้กระทำเปรียบเทียบว่าบุคคลโดยทั่วไปในภาวะ เช่นนักการใช้ความระมัดระวังแค่ไหน มิใช่พิจารณาว่าผู้กระทำนั้นเองคิดว่าเขากระทำโดยระมัดระวังพอยแล้วหรือยัง เหตุนี้บุคคลที่สมมติขึ้นเปรียบเทียบถึงต้องมีภาวะ เช่นเดียวกับผู้กระทำทุกอย่าง เว้นแต่ ความระวังเท่านั้นซึ่งไม่เป็นข้อสมมติตัวว่าผู้กระทำกับบุคคลที่สมมติขึ้นนี้มีความระวังเท่ากัน หรือไม่ มิฉะนั้นจะกล่าวเป็นการพิจารณาค่าว่ามีระดับของบุคคลทั่วไปในภาวะ เช่นเดียวกับดังมีกฎหมายบัญญัติไว้ ภาวะของบุคคลที่สมมติขึ้นนั้น ตามมาตรา 59 วรรค 4 บัญญัตินายความออกเป็นภาวะ เช่นเดียวกับกันตามวิสัยและพฤติกรรม

ก. วิสัย หมายความถึง ลักษณะที่เป็นอยู่ของบุคคลผู้กระทำ หรือ สภาพภายในตัวของผู้กระทำ ซึ่งแยกออกได้ดังนี้

1. วิสัยคนธรรมชาติ พิจารณาตามอายุ เพศ การศึกษา และความจัดเจนแห่งชีวิต และอื่น ๆ ทั้งนี้เพาะเด็กย่อมมีวิสัยที่จะใช้ความระมัดระวังได้อย่างเด็ก จะหวังให้เด็กใช้ความระมัดระวังอย่างผู้ใหญ่ย่อมไม่ได้ สตรีก็ใช้ความระมัดระวังอย่างสตรี ในบางกรณีสตรีใช้ความระมัดระวังมากกว่าบุรุษ ในบางกรณีบุรุษก็มีวิสัยที่จะใช้ความระมัดระวังได้มากกว่าสตรี โดยเหตุนี้ในการที่จะวินิจฉัยว่าผู้กระทำใช้ความระมัดระวังตามวิสัยหรือไม่ จึงต้องอาศัยคนที่มีอายุ เพศ การศึกษาอบรม ความจัดเจนใน

ข่าวดี และอื่น ๆ เท่าเดิมกับผู้กระทำทุกประการเป็นเครื่องงัดการกระทำการอันเดียวกัน อาจ เป็นประมาทสำหรับคนหนึ่ง เพราะ เป็นวิสัยของคนนั้นที่จะต้องใช้ความระมัดระวัง แต่ไม่เป็น ประมาทสำหรับอีกคนหนึ่ง เพราะมิใช่ เป็นวิสัยของอีกคนหนึ่งที่จะต้องใช้ความระมัดระวังนั้น ก็ได้ เช่น ก.อายุ 13 ปี เล่นทึ่งก้อนหินหนัก 10 กิโลกรัมจากบนสะพานในคลองที่มีเรือ ผ่านไปมา ก้อนหินตกถูกผู้ที่พายเรือมาตาย ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า ก. เป็นเด็ก จะใช้ความ รอบคอบอย่างหนักให้ได้ แต่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จำเลยกระทำโดยประสาจากความระมัด ระวัง โดยเน้าใจความรับผิดชอบแล้ว มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท (คดีพิพาท ฎีกาที่ 409/2486)

2. วิสัยบุคคลผู้มีวิชาชีพ สำหรับวิชาชีพนี้ถือเป็นกิจกรรมที่ผู้มีความ ชำนาญหรือฝึกมือยิ่งกว่าคนธรรมดามาก เป็นผู้กระทำ ต้องใช้ความระมัดระวังที่บุคคลในลักษณะ เนี่นั้นควรต้องใช้ด้วย จะถือว่าคนธรรมดามิใช้ความระมัดระวังได้เพียงใด ผู้มีวิชาชีพก็ได้ ใช้ความระมัดระวังเช่นเดียวกันนั้นแล้วไม่ได้ เพราะต้องพิจารณาตามภาวะของบุคคลใน ลักษณะของผู้ที่ฝึกมือหรือความชำนาญที่ควรกระทำการ เช่นเดียวกัน เช่น เป็นแพทย์ เป็น นายน้ำร่างกีดองใช้ความระมัดระวังอันเป็นวิสัยที่บุคคลผู้มีวิชาชีพนั้น ๆ จะพึงใช้ด้วยปกติ

3. พฤติกรรม หมายความถึงข้อเท็จจริงประกอนการกระทำ บางที่ เรียกเหตุการณ์นอกตัวผู้กระทำ เพราะภายใต้พฤติกรรมที่แตกต่างกัน บุคคลย่อมใช้ความ ระมัดระวังได้แตกต่างกัน เช่น ในการขับรถต้องพิจารณาถึงสถานที่ รถ ถนน แสงสว่าง ความหลอกหลอนของการจราจร เช่น ขับรถชนต้นสะพานเครื่องยนต์ดับ รถถอยหลังตก สะพาน เพราะห้ามล้อไม่ติดและบรรทุกของมากจนบังมองข้างหลังไม่เห็น เป็นพฤติกรรมที่ถือ ได้ว่าประมาท (คดีพิพาท ฎีกาที่ 323/2507)

สำหรับองค์ประกอนข้อ 2 นี้ ที่ว่าผู้กระทำขาดความระมัดระวังนั้น เราจะต้องพิจารณาทั้งขาดความระมัดระวังตามวิสัยและขาดความระมัดระวังตามพฤติกรรม ประกอนกัน ถ้าปรากฏว่าตามวิสัยผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังได้ แต่ตามพฤติกรรม ผู้กระทำไม่อาจใช้ความระมัดระวังได้ หรือกลับกันคือผู้กระทำไม่อาจใช้ความระมัดระวัง

ตามวิสัยได้ แต่ตามพฤติการณ์อาจใช้ความระมัดระวังได้ เวลาที่ไม่ได้ว่าผู้กระทำข้าด
ความระมัดระวัง

3. ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวัง เช่นนี้ได้ แต่หากใช้ให้เพียงพอ
ไม่ หมายความว่า เพียงที่ผู้กระทำในภาวะ เช่นนัจนขาดความระมัดระวังตามวิสัยและ
ตามพฤติการณ์ ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะถือว่าผู้กระทำประมาท จะต้องปรากฏด้วยว่า
ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนี้ได้ แต่หากใช้ให้เพียงพอไม่ กล่าวคือ แม้ตามปกติ
ควรใช้ความระมัดระวังในระดับหนึ่ง แต่ถ้ากรณีพิเศษที่ผู้กระทำไม่สามารถใช้
ความระมัดระวังในระดับเดียวกันนี้ได้ก็ไม่เป็นประมาท ต่อเมื่อไม่ใช้ความระมัดระวังที่
พอเท่าที่อาจใช้ได้จึงเป็นประมาท

ความสัมพันธ์ระหว่างความประมาทกับผลอันเป็นความผิด การกระทำที่
เป็นประมาทยอมเป็นเหตุให้เกิดผลอันเป็นภัยให้กับนายบุคคล เป็นความผิด ถ้าผู้กระทำได้
กระทำโดยประมาทให้เกิดผลขึ้นตามหลัก เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลอันเป็น
ความผิดแล้ว แม้จะมีผู้อื่นกระทำให้เกิดผลนั้นด้วยไม่เป็นเหตุถึงกับตัดสัมพันธ์นั้นแล้ว ผู้ที่
กระทำการโดยประมาทให้เกิดผลขึ้นนั้นจะ เป็นผู้ใดผู้หนึ่งแต่ผู้เดียวหรือหลายคนต่างประมาท
ก็ได้ บุคคลเหล่านั้นต่างก็มีความผิดในฐานประมาทด้วยกัน (⁽³⁴⁾) เช่น ก. เป็นผู้คุมผู้ต้องขัง
ลืมใส่กุญแจห้องขัง ข. ซึ่งเป็นผู้ทำการแทนพำนังรักษาเรือนจำตรวจคนก่อนไม่สังอย่างไร เป็น
เหตุให้ผู้ต้องขังหลบหนีไปได้ ทั้ง ก. และ ข. มีความผิดฐานประมาททำให้ผู้ถูกคุมขังหลบหนี
(คําพิพากษาฎีกาที่ 719/2463) ก. ข. นํารอดคนละคันแข่งกันในถนน รถคันหนึ่งพับคนตาย
ทั้ง ก. และ ข. มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท ม. และ ย. นํารถยนต์โดยสารแข่ง
แข่งผลัดกันขึ้นหน้ามานาง ม.แข่ง ย. แต่บนรถที่แข่งอยู่ข้างทางแล้วกระแทก ย. ค่าว่า คน
โดยสารในรถ ย. บาดเจ็บสาหัส ทั้ง ม. และ ย. มีความผิดตามมาตรา 300 (คําพิพากษา
ฎีกาที่ 491/2507) ศ. นํารถยานยนต์มาตามช่องริมข้าง ป. นั่งข้อน้ำด้วย อ. จันรถ

(34) จิตติ ติงศักดิ์, ศาสตราจารย์. อ้างแล้ว หน้า 265.

บรรทุกอยู่ข้างหน้าในช่องตัดไปทางขวา อ. เลี้ยวรถเข้าซ้ายทางข้าย ศ. หยุดรถไม่ทันจัง
ชนกับ ม. ม.ถูกรถบรรทุกทันด้วย ศ.ขับรถเร็วเกินกำหนด แต่แม้ ศ. จะขับไม่เร็วกว่า
กำหนด ศ.ก็หยุดไม่ทันอยู่นั้นเอง ดังนี้ไม่ถือว่า ม.ด้วยเพรากความประมาทของ ศ.
(คำพิพากษาฎีกาที่ 717/2509)

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคแรกนัยว่า "บุคคลจัก¹
ต้องรับผิดในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ใน
กรณีที่กฎหมายนัยว่าให้ต้องรับผิด เมื่อได้กระทำโดยประมาท.....ฯลฯ" ดังนั้นแม้จะเข้า
องค์ประกอบว่าเป็นผู้กระทำโดยประมาทแล้วก็ต้อง บุคคลผู้กระทำจะรับโทษต่อเมื่อ "กฎหมาย
นัยว่าให้รับผิด เมื่อได้กระทำโดยประมาท" ถ้าไม่มีกฎหมายนัยว่าให้รับผิดแล้วก็ไม่ต้องรับผิด
ในทางอาญา กฎหมายได้นัยว่าแม้กระทำโดยประมาทก็ให้มีโทษนั้น มีบทราดังต่อไปนี้

มาตรา 205 เจ้าหน้าที่ทำให้ผู้ที่อยู่ในระหว่างคุณปั้งหลุดพ้นจากการ
คุ้มครองโดยประมาท

มาตรา 225 ทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท

มาตรา 239 กระทำการดังกล่าวในมาตรา 226 ถึงมาตรา 237 โดย
ประมาท

มาตรา 291 กระทำการโดยประมาทให้เสื่อมหาย

มาตรา 300 กระทำการโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส

มาตรา 311 ทำให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยวไว้กันปั้งโดยประมาท

มาตรา 390 กระทำการโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่น²
รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

ด้วยข้อความดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1909/2516 จำเลยบันดาลตนบรรทุกเส้าไฟฟ้ามา
ตามถนนในเวลากลางคืน แล้วล้อรถพ่วงที่จำเลยขับหลุด ทำให้เส้ากลงมาบนถนน และ
จำเลยไม่ได้จดจำให้โคมไฟหรือเครื่องสัญญาณอย่างอื่นเพื่อให้ผู้ใช้ถนนเห็นเส้าที่ขวางถนนอยู่

นั้น เป็นเหตุให้รถที่แล่นมาชนเส้นมีคนตายและบาดเจ็บ ถือได้ว่าจ้าเลยกระทำโดยประมาท และผลเสียหายเกิดจากการที่จ้าเลยงดเว้นการที่จัดต้องกระทำเพื่อยื้องกันผลนั้นด้วย จึงมีความผิด

คำพิพากษายื่นมาที่ 2804/2519 จ้าเลยขับรถชนต์โดยประมาทไม่ชล อ ความเร็วลง เมื่อถึงทางแยก ชนรถยนต์ก่อที่ขับออกมาราจากทางแยก คนขับรถยนต์ก่อตาย ผู้ตายประมาทก็ไม่ทำให้จ้าเลยพันผิด แต่ศาลลงโทษเบาลง

คำพิพากษายื่นมาที่ 2593/2521 จ้าเลยมิใช่แพทย์ รักษาคนป่วยโดย เรียกเงินคนละ 59 บาท วิธีรักษาไม่ใช่วิธีตามวิชาชีพแพทย์แผนโบราณหรือปัจจุบัน เป็น การแสดงเท็จต่อประชาชนว่าสามารถรักษาให้หายจากโรคได้ เป็นความผิดตามมาตรา 343 จ้าเลยมิใช้เงินแหงเนื้อที่เป็น ทำให้น้ำหล่อเลี้ยงสมองໄหหลอกกไม่หยุดทำให้เด็กตาย เป็นผล โดยตรง เป็นความผิดตามมาตรา 291 อิกระทงหนึ่ง

คำพิพากษายื่นมาที่ 1814/2522 จ้าเลยจับเท้าผู้เสียหายยกขึ้น แล้ว ผลักลงกับพื้นແบนหัก เป็นอันตรายสาหัส น่าจะ เป็นเรื่องหยอกล้อกันไม่ทันนึกถึง ผลไม่มีเจตนา ทำร้ายแต่ เป็นประมาทดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300

ข้อสังเกต ตามยื่นมาที่ 1814/2522 ข้อเท็จจริงเป็นเรื่องหยอกล้อกัน แต่ต้องรับผิดฐานประมาท การหยอกล้อกันโดยกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายตามวินิจฉัยของศาล ยื่นมาถือว่า เป็นการกระทำโดยประมาท พิดตาม ป.อ.มาตรา 291 เคยมีฎิกาตัวอย่าง สามี เอกกราไกรคืนหมากน้ำงาหยอกล้อภริยา ซึ่งจ้าเลยรักษาครกันตี กรราไกรโดยประดูสะท้อน ถูกเส้นเลือดใหญ่ภริยาขาดเลือดໄหหลไม่หยุดและตายในวันรุ่งขึ้น ถือว่า เป็นการกระทำโดย ประมาท (ฎิกาที่ 473/2491)

คำพิพากษายื่นมาที่ 1563/2521 คนโดยสารเรือยนต์ตกน้ำ นายท้าย เรือดอยหลังไปข่าว ทำให้ใบจักรพันคนที่ตกน้ำตาย แทนที่จะโดยน้ำชูชีพลงໄไปช่วยตามน้องบังคับ ของการเดินเรือ เป็นการขาดความระมัดระวังดามควรแก่พุทธิกรรม และนายท้ายผู้ประกอบ วิชาชีพเดินเรือควรได้คิด จึงผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท

คำพิพากษายื่นมาที่ 3378/2516 จ้าเลยพากบันชงมกระลุนบนบรรจุอยุท

การเป้าทางเงงด้านหลัง ต่อมาก็ถ่ายคิวบีนของจ่าเลยไป จ่าเลยแย่งเป็นกับผู้ชาย น้ำมือของจ่าเลยถูกไก่นี เป็นลั่นถูกผู้ชายถึงแก่ความตาย เช่นนี้เห็นว่าการที่เป็นลั่นเกิดจาก การแย่งเป็นระหว่างจ่าเลยกับผู้ชาย จ่าเลยมีความชอนธรรมที่จะแย่งเป็นของจ่าเลย และในการแย่งเป็นจ่าเลยก็ไม่อาจใช้ความรุนแรงได้ให้น้ำมือไปหมดได้เป็นได้ เพราะเป็นไปแทนนัดเลือก จึงถือว่าได้ว่าจ่าเลยกระทำผิดโดยประมาท (เป็นตัวอย่างที่ศาลฎีกาเห็นว่าการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นประมาท)

2. การกระทำโดยไม่เจตนาและไม่ประมาท ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคแรกนัยว่า "... เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยขัดแจ้งให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำการโดยไม่เจตนา" จะนั้นจึงมีความผิดบางประ Hague ที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดแม้จะกระทำการโดยไม่มีเจตนา ก็ตาม เรียกกันว่า "ความผิดเด็ดขาด" ที่จะเป็นความผิดประ Hague นี้ได้จะต้องเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยขัดแจ้งให้ต้องรับผิดแม้กระทำการโดยไม่มีเจตนา

"ความผิดเด็ดขาด" มี 2 กรณี คือ

ก. ความผิดเด็ดขาด ตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้แก่ ความผิดลุ่โทษ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 104 ว่า "การกระทำการความผิดลุ่โทษตามประมวลกฎหมายนี้ แม้กระทำการโดยไม่มีเจตนา ก็เป็นความผิด เว้นแต่ตามบทบัญญัติความผิดนั้นจะมีความบัญญัติให้เห็นเป็นอย่างอื่น" หมายความว่า ความผิดลุ่โทษตามประมวลกฎหมายอาญาตั้งแต่มาตรา 367-398 ส่วนใหญ่แล้วแม้ผู้กระทำการไม่มีเจตนาและไม่ประมาทในการกระทำการความผิดนั้น ๆ ผู้กระทำก็ต้องรับผิด แต่ความผิดลุ่โทษบางมาตราผู้กระทำจะต้องกระทำการโดยเจตนา หรือมิฉะนั้นก็ต้องประมาทซึ่งจะมีความผิด ตามที่มาตรา 104 บัญญัติไว้ตอนท้ายว่า "เว้นแต่ตามบทบัญญัติความผิดนั้นจะมีความบัญญัติให้เห็นเป็นอย่างอื่น"

ก. ความผิดเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญา เช่น พ.ร.บ.ศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2482 มาตรา 16 ซึ่งบัญญัติไว้อย่างชัดแจ้งว่า "การกระทำการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 และมาตรา 99 แห่ง พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ.2469 นั้น

ให้ต้องว่าเป็นความผิดโดยมิพักต้องคำนึงว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือการท่าโดยประมาทเลินเล่อหรือหาไม่"

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

การกระทำความผิดอาญา เมื่อได้กระทำไปแล้วว่ากระทำโดยเจตนาหรือกระทำโดยประมาทก็ตาม ย่อมเกิดความรับผิดในการกระทำการกระทำความผิดทางอาญาขึ้น ความรับผิดในการกระทำการกระทำความผิดทางอาญาแยกพิจารณาได้ 2 ประเภท คือ

1. ความรับผิดอาญาที่ไม่คำนึงถึงผล คือไม่ถือเอกสารของกระทำการเป็นองค์ประกอบของความผิด กล่าวคือ จะต้องรับผิดในการกระทำการกระทำความผิดทางอาญา แม้การกระทำนั้นจะไม่ก่อให้เกิดผลตามที่ผู้กระทำตั้งใจก็ตาม เช่น ความผิดฐานแจ้งความเท็จแก่เจ้าพนักงาน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137 บัญญัติว่า "ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุก...." จะเห็นว่าเมื่อได้แจ้งข้อความเท็จให้เจ้าพนักงานทราบเมื่อใดก็ถือว่าเป็นความผิดสำเร็จ โดยไม่ต้องคำนึงว่าเมื่อแจ้งไปแล้วเจ้าพนักงานจะลงเรื่องหรือไม่ ผู้แจ้งก็มีความรับผิดทางอาญาแล้ว

2. ความรับผิดอาญาที่คำนึงถึงผล คือถือเอกสารของกระทำการเป็นองค์ประกอบของความผิด ซึ่งสามารถแยกการกระทำและผลของการกระทำออกจากกันได้⁽³⁵⁾ แม้ว่าจะแยกผลออกจากกระทำการกระทำก็ยังต้องพิจารณาต่อไปว่าผลนั้นเกิดจากการกระทำหรือไม่ ซึ่งต้องอาศัย "หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล"

(36) การพิจารณา "หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล" นี้ นักนิติศาสตร์เยอร์นันดังทูลชูในเรื่องนี้ว่าสองทฤษฎี คือ

(35) แยกการกระทำและผลของการกระทำออกจากกันเห็นได้ชัดจากความในมาตรา 5, 59, 60, 63, 80 และ 88.

(36) จิตติ ติงศักดิ์, ค่ายธนายกุณายาอาญาภาค 1 ตอนที่ 1 u. 125171 อ้างแล้ว.

1. ทฤษฎีเงื่อนไข (THEORY OF CONDITIONAL FACTORS) ทฤษฎี

นี้ถือว่าถ้าไม่มีการกระทำเข่นนั้น ผลที่เป็นความผิดก็จะไม่เกิด จึงต้องถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้น แม้ว่าการเกิดผลเข่นนั้นจึงต้องมีเหตุอื่นประกอบด้วยก็ตาม เข่น จำเลยซึ่ง ก.ที่ นำกรรไกร ก.ล้มท้ายทอยฟ้าดกับพื้นถนน ก.เมนาสุราเลือดฉีดแรงอยู่แล้ว ความกระเทือน เหรากระแทกกับพื้นถนนทำให้เส้นโลหิตในสมองแตก ก.พูดไม่ได้และตายใน 7 ชั่วโมง ตัดสินว่า ก.ตายเนื่องจากกระทำการกระทำของจำเลย จำเลยมีความผิดฐานฆ่าคนไม่เจตนา (คاضพากษากฎิกาที่ 55/2491, 225/2503) จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ก.ตาย เพราะการกระทำของจำเลยคือผลเกิดจากการกระทำนั้น แม้ว่าจะมีเหตุอื่นว่า ก.ล้มท้ายทอยฟ้า พื้นถนนเส้นโลหิตในสมองแตกก็ตาม

หลักที่จะพิจารณาว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลตามทฤษฎี

เงื่อนไข มีหลักในการตามลำดับดังนี้

1. ถ้าไม่มีการกระทำผลจะไม่เกิด หมายความว่า ผลเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ถ้าไม่มีการกระทำเข่นนั้นแล้วผลนั้นจะไม่เกิดขึ้น เข่น ก.ใช้พายตี บ.ชิงนั่งเรือ ล่าเดียวกันมา เรือล้มจนน้ำตาย ก.มีความผิดฐานฆ่าคนโดยไม่เจตนา (คاضพากษากฎิกาที่ 150/2498) เข่นนี้ถือว่าความตายของ บ. เป็นผลมาจากการกระทำของ ก. เพราะถ้า ก. ไม่ตี บ. ก็ไม่จะน้ำตาย

2. มีเหตุอื่นทำให้เกิดผลนั้นด้วย หมายความว่า ผลอันหนึ่งอาจเกิดจากเหตุหลายเหตุรวมกันก่อให้เกิดผลนั้น ซึ่งถ้าขาดเหตุอันหนึ่งอันใดเสีย ผลก็จะไม่เกิดขึ้น เข่น ก.ขับขี่รถจักรยานยนต์ชนรถสามล้อโดยประมาณ บ.ผู้โดยสารรถสามล้อตกจากรถกระเด็นไปล้มนอนอยู่ในทางรถร้าง พอดีรถร้างซึ่งแล่นมาไม่เร็วกว่าธรรมดากบครูด บ.ตาย เข่นนี้ถือว่าผลคือความตายของ บ. เกิดจากเหตุหลายเหตุ เหตุแรกคือ ก.ขับขี่รถจักรยานยนต์ชนรถสามล้อโดยประมาณทำให้ บ.ผู้โดยสารอยู่บนรถสามล้อตกลงมา เหตุที่สองรถร้างซึ่งแล่นมาไม่เร็วกว่าธรรมดากบครูด บ.ตาย ทั้งสองเหตุจะขาดเหตุใดเหตุหนึ่งเสียไม่ได้ มิฉะนั้นผลก็ไม่เกิด ก.จึงต้องรับผิดฐานฆ่า บ.ตายโดยประมาณ (แม้ว่ารถจะประมาณหดด้วยคือขับเร็วกว่าธรรมดาก บ.ก็ไม่พ้นความรับผิด) (คูคاضพากษากฎิกาที่ 1011/2503)

3. แม้ไม่มีการกระทำ ผลก็ยังเกิด หมายความว่า บุคคลได้กระทำ

การใดไปเกื้อตาม แล้วผลที่เกิดขึ้นนั้นถึงแม้ไม่มีการกระทำของบุคคลนั้น ผลก็ยังเกิดขึ้นเป็นนั้นอยู่ จะก่อว่าผลเกิดจากการกระทำการกระทำของเขานไม่ได้ เช่น แดงเป็นนายท้ายเรือรับคนโดยสารเกินอัตราแล่นสูงกลางแม่น้ำ ระหว่างแล่นไปบนเกิดพายุคลื่นใหญ่พิคธรมดาทำให้เรือล่ม คนโดยสารจมน้ำตาย เช่นนี้แดงประมาทเหราะรับคนโดยสารเกินอัตราในใบอนุญาต ฝ่าฝืน พ.ร.บ.การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 แต่ที่เรือล่มเกิดจากพายุคลื่นใหญ่พิคธรมดา ถ้าคลื่นลมไม่พิคธรมดาแม่เรือจะรับคนเกินอัตราเกื้อตามเรือก็จะไม่ล่มดังนั้นที่รับคนเกินอัตราจึงไม่เป็นเหตุให้เกิดผลคือเรือล่มคนจมน้ำ แดงจึงไม่มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 1073/2464)

จึงสรุปได้ว่า แม้ไม่มีการกระทำ ผลก็ยังเกิด จึงไม่ก่อว่าผลเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น แต่ก็มีข้อยกเว้นดังนี้⁽³⁷⁾

1. ผลมาจากการกระทำเหตุหลายเหตุ แต่ละเหตุพอที่จะเกิดผลนั้นโดยไม่ต้องอาศัยเหตุอื่น หมายความว่าผลเกิดจากการกระทำหลายเหตุ แต่ละเหตุทำให้เกิดผลได้ แม้จะไม่มีเหตุอันหนึ่ง ผลก็เกิดขึ้นได้ เช่น ก. ไข้ข้าวันพัน ค. กะโนหลาศรีราษะแตกถึงมันสมองในหล ข. แดง ค. ทะลุถึงหัวใจพร้อม ๆ กัน เช่นนี้ผลคือความตายของ ค. เกิดจากการกระทำสองเหตุพร้อมกัน แต่ละเหตุยอมทำให้ ค. ตายแม้จะไม่มีเหตุอันหนึ่งก็ตาม ตามด้วยอย่าง ก. ไข้ข้าวันพัน ค. ทำให้เกิดผลได้คือ ค. ตาย หรือ ข. ไข้มีดแดง ค. ทะลุถึงหัวใจทำให้เกิดผลได้คือ ค. ตายเช่นกัน จึงถือว่าทั้ง ก. และ ข. ฆ่า ค. โดยเจตนา

2. ในความผิดบางฐาน ขึ้นตามลักษณะของความผิดนั้นผลที่ประกอบ เป็นความผิดเกิดขึ้นด้วยการกระทำการกระทำหลาย ๆ อันรวมกัน ดังนี้แม้ตัดการกระทำการกระทำบางอันออก ผลก็ยังเกิดขึ้นอยู่นั้นเอง จึงถือว่าผลนั้นเกิดจากการกระทำทุกอันอยู่นั้นเอง เช่น ความผิด

(37) จิตติ ติงศักดิ์, ศาสตราจารย์. กฤษṇายาอัญญาภิค 1 ตอนที่ 1 น.139-141 อ้างแล้ว.

หลักของทฤษฎีเงื่อนไขนี้จึงสรุปได้ว่า การกระทำจะสัมพันธ์กับผลที่เกิดขึ้นหรือไม่ ต้องดังค่าความว่า ถ้าไม่มีการกระทำ เช่นนั้นแล้ว ผลจะเกิดขึ้นหรือไม่ แม้จะมีเหตุอื่นใดด้วยจึงจะเกิดผล เช่นนั้นก็ไม่ลำดัญ ถ้าค่าตอบว่า ถ้าไม่มีการกระทำ เช่นนั้นผลจะไม่เกิดขึ้นแล้ว ก็ถือว่าเป็นผลจากการกระทำนั้น (การกระทำกับผลสัมพันธ์กัน) แต่ถ้าค่าตอบที่ว่าแม้ไม่มีการกระทำ ผลก็ยังเกิดอยู่นั้นเอง ซึ่งถือว่าผลมาได้เกิดจากการกระทำนั้น (การกระทำกับผลไม่สัมพันธ์กัน) ทฤษฎีเงื่อนไขนี้มีข้อดึงที่ว่าตรงตามความจริงตามธรรมชาติ แต่ในข้อเสียตรงที่ว่าจำเลยต้องรับผิดชอบไปโดยไม่มีข้อบกพร่องดังความเสียหายที่ไม่มีการคาดหมายได้ก็ต้องรับผิด

2. ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม (THEORY OF ADEQUATE CAUSE) ทฤษฎีนี้ต้องพิจารณาว่าเหตุนั้นเพียงพอตามปกติที่จะเกิดผลอันเป็นความผิดขึ้นหรือไม่ กล่าวคือ บรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลเสียหายขึ้นนั้น ผู้กระทำการมีดีจะต้องรับผิดชอบ เหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผล เช่นนั้นขึ้น ต้องพิจารณาว่าตามความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ ผลอาจจะเกิดจากการกระทำของผู้กระทำหรือไม่ ผลที่อาจเกิดขึ้นนั้นจะต้องไม่ห่างไกลจนตามความคิดเห็นของคนธรรมดาย่อมสามารถจะคาดหมายได้ หมายความว่า เมื่อมีเหตุเกิดขึ้น ต้องพิจารณาว่าผู้ก่อเหตุนั้นจะต้องรับผิดชอบที่เกิดขึ้นเพียงใด ซึ่งต้องพิจารณาตามทฤษฎีเงื่อนไขเสียก่อนว่าการกระทำกับผลนั้นสัมพันธ์กัน แล้วจึงพิจารณาต่อไปว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบสุดท้ายที่เกิดขึ้นหรือไม่ หากเรายุคแคร์ทฤษฎีเงื่อนไข ผู้กระทำต้องรับผิดชอบห่างไม่ถึงสุด จึงนำทฤษฎีเงื่อนไขมาพิจารณาขึ้นเรื่องต้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลเท่านั้น ต่อจากนั้นจะนำทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมมาพิจารณาถึงความรับผิดชอบของผู้กระทำ โดยใช้หลักเรื่องความคาดหมายดูว่าผู้กระทำการมายได้หรือไม่ ถ้าคาดหมายได้ก็ถือว่าการกระทำของผู้กระทำเหมาะสมเพียงพอตามปกติที่จะเกิดผล ซึ่งผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ สุดท้ายที่เกิดขึ้นนั้น . แต่ถ้าคาดหมายไม่ได้ก็ไม่ถือว่าการกระทำของผู้กระทำเหมาะสม เพียงพอตามปกติที่จะเกิดผล ซึ่งผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบสุดท้าย คงรับผิดชอบการ

กระทำไปแล้วก่อนเกิดผลสุดท้ายนั้น⁽³⁸⁾

กรณีที่นักกฎหมายเห็นว่าหมายความไว้พิจารณาต่อจากกฎหมายเงื่อนไข น

ด้วยกัน 2 กรณี คือ⁽³⁹⁾

ก. กรณีที่ผลงานของการกระทำความผิดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น
มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 63 ว่า "ถ้าผลงานของการกระทำความผิดใด
ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ผลการกระทำความผิดนั้นต้องเป็นผลที่ตามธรรมดาย่อม^{เกิดขึ้นได้"}

ก. มิเหตุเกิดขึ้นใหม่หลังจากการกระทำของผู้กระทำการในตอนแรก
และเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดผลสุดท้ายขึ้น หมายความว่า ผู้กระทำได้กระทำการในตอนแรกแล้ว
มิเหตุเกิดขึ้นใหม่ มิได้รวมกับเหตุอื่น ๆ ทำให้เกิดผลสุดท้ายขึ้น ซึ่งผู้กระทำจะรับผิดชอบผล
สุดท้ายก็ต่อเมื่อเหตุที่เกิดขึ้นใหม่หลังการกระทำเป็นเหตุที่ผู้กระทำการด้วยไว้ (การ
วินิจฉัยความคดหมายนี้ต้องอาศัยมาตรฐานของวิญญาณเป็นหลัก) เช่น แดงใช้ขวนหัวง
ไบปูกด้านบน เจ็บไม่สาหัส ค่าได้เข้ารักษาแบบขาวน้ำคือน้ำใจแมลงมุมมาพอกที่แพล
ทำให้เขื่อนกดหะยักเข้าแพล ค่าตายภายใน 6 วัน เช่นนี้แดงเป็นผู้กระทำการในตอนแรกคือใช้
ขวนหัวงไบปูกดเข้าทำให้เกิดแพล ส่วนเขื่อนกดหะยักเข้าไบแพลเป็นเหตุที่เกิดขึ้น
ใหม่หลังจากทำให้เกิดแพลแล้ว และทำให้เกิดผลสุดท้ายคือค่าตาย เพราะพิษบาดแพลงเมื่อจะ
รักษาไม่ถูกวิธีตาม แดงต้องรับผิดชอบผลสุดท้าย มีความผิดฐานมีค่านายโดยไม่เจตนา
 เพราะเป็นเหตุที่คดหมายไว้นั้นเอง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่นี้อาจมิได้หลักการณ์ คือ⁽⁴⁰⁾

(38), (39) เกียรติฯ วัฒนสวัสดิ์, พศ.๒๔. ค่าอัษฎากกฎหมายอาญา
ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป, น.177-178 อ้างแล้ว.

(40) จิตติ ติงศักดิ์, ศาสตราจารย์. ค่าอัษฎากกฎหมายอาญา ภาค 1
ตอน 1, น.157-167 อ้างแล้ว.

1. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทางธรรมชาติ น้ำท่วมทางท่าข่องบุคคลใด เช่น ลมพายุ ฟ้าผ่า เนื้อร็อกที่มีอยู่ในอากาศ เป็นต้น ผลที่เกิดจากเหตุที่เกิดขึ้นใหม่นี้ ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบไม่กี่สุดแล้วแต่ว่าเป็นเหตุการณ์ที่สามารถคาดหมายได้หรือไม่ ถ้าคาดหมายได้ ผู้กระทำในตอนแรกก็ต้องรับผิดชอบสุดท้ายด้วย ถ้าคาดหมายไม่ได้ ผู้กระทำในตอนแรกก็ไม่ต้องรับผิดชอบสุดท้าย

ตัวอย่าง แดงเงาเป็นลูกของบราจุรัสสูญเสียไว้กับเสาร์วันพั้นที่ว่าฯ วานนี้ แล้วนั่งคุยกับค่าห้างจากที่พักเป็น 1 วัน ระหว่าง 20 นาทีมีพายุพัดมา ปืนน้ำพูดไว้เพียงเงื่อนเดียว เป็นจังแก่วงเงื่อนคล้ายหลุดและตกลงมาลับนอกรถกันเขียวตาด ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า หากแดงจะคาดความร้อนคงในการพูดเป็นอยู่นั่ง ก็เป็นการไม่ถูกกว่าเหตุ การที่เป็นตกลงมาตามธรรมชาติไม่น่าจะลับ และเผอิญอย่างมากที่ไปตรงกับเขียวพาด แดงไม่มีความผิดฐานทำให้ค่าน้ำโดยประมาณ (ค่าพิพากษาฎีกาวินิจฉัยที่ 152/2488)

ตามตัวอย่าง การพูดเป็นเงื่อนเดียวไว้กับเสาร์วันเป็นการกระทำการท่าตอนแรกของแดง ส่วนพายุพัดมาทำให้เป็นแก่วงเงื่อนที่พูดไว้คล้ายหลุดและเป็นตกลงมาลับนอกรถกันเขียวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ แต่เป็นเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดหมายได้ แดงจึงไม่ต้องรับผิดชอบสุดท้าย

2. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่เป็นการกระทำการท่าของผู้กระทำในตอนแรก หมายความว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่กระทำไปโดยไม่รู้ข้อเท็จจริงอันไม่อาจคาดหมายได้ ผู้กระทำในตอนแรกจึงไม่ต้องรับผิดชอบสุดท้ายจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น ก. ใช้ม้อนทุบศีรษะ ข. 2 ที่ โดยเจตนาฆ่า ข. เพียงสลบเท่านั้น ก. เข้าใจว่า ข. ตาย จึงจับข. ใช้กระสอบพูดปากไปโยนทึ่งน้ำเพื่อปกปิดความผิด ข. ตาย เพราะจะน้ำ เช่นนี้ ก. มีความผิดฐานพยายามฆ่า ข. เพราะว่า ก. เข้าใจว่า ข. ตายแล้ว จึงถือว่า ก. กระทำไปโดยไม่รู้ข้อเท็จจริงอันไม่อาจคาดหมายได้ ก. จึงไม่ต้องรับผิดชอบความตายของ ข. ที่เกิดจากการน้ำที่ใช้กระสอบใบหั่นน้ำและจนน้ำตาย

3. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่เป็นการกระทำการท่าของผู้เสียหายเอง หมายความว่า ผู้เสียหายสมควรใจเข้าเสียงักย่อง หรือประมาณโดยไม่อาจคาดหมายได้

ผู้กระทำการในตอนแรกก็ไม่ต้องรับผิด แต่ถ้าสามารถคาดหมายได้ ผู้กระทำการในตอนแรก
ยังต้องรับผิดในผลที่เกิดขึ้นต่อไป เช่น ผู้เสียหายถูกทำร้ายบาดเจ็บ ทันความเจ็บปวดไม่ไหว
จึงฆ่าตันเองตาย หรือผู้เสียหายสมควรเข้าเสียงกัยเพื่อตัวเองหรือผู้อื่น จะผู้เสียหาย
บาดเจ็บหรือตาย ถ้าเป็นกรณีที่สามารถคาดหมายได้ ผู้กระทำการในตอนแรกต้องรับผิดในผลที่
เกิดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่นี้ แต่ถ้าไม่สามารถคาดหมายได้ว่าผลจะเกิดขึ้นเท่านั้น ผู้
กระทำการในตอนแรกก็ไม่ต้องรับผิดในผลที่เกิดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่นี้

4. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่เป็นการกระทำของคนภายนอก เช่น ก.
ทำร้าย ข.บัดเจ็บสาหัส ข.ถูกนำส่งโรงพยาบาล แพทย์ได้ทำการรักษาตามวิธีปกติ ซึ่ง
จึงต้องทำการผ่าตัด ข.ตายในการผ่าตัด ก.ต้องรับผิดในความตายของ ข. แม้ว่า
ความตายของ ข. เกิดจากการผ่าตัดของแพทย์ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ แต่แพทย์ก็ได้
ทำการรักษาโดยวิธีปกติ ก.ผู้กระทำการในตอนแรกจึงต้องรับผิด

สรุป การใช้ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมมาพิจารณาหลักความสัมพันธ์ระหว่าง
การกระทำกับผลมี 2 กรณี คือ

1. กรณีเพลยของการกระทำการกระทำความผิดทำให้ผู้กระทำการต้องรับโทษหนักขึ้น
ตามมาตรา 63

2. มิเหตุเกิดขึ้นใหม่หลังจากการกระทำการกระทำของผู้กระทำการในตอนแรก
และเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดผลสุดท้ายขึ้น

อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่ว่าไปขึ้นหลังทฤษฎีเงื่อนไข เว้นแต่
สองกรณีข้างต้นจึงใช้ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมนี้ก็คือที่เหมาะสมกับความ
ผิดที่จำเลยกระทำความผิดไม่ว่าเจตนาหรือประมาท แต่มิข้อเสียตรงที่ว่าจำกดผลความรับ
ผิดแคบเกินไป คือให้รับผิดเท่าที่คาดเห็น ซึ่งขัดกับความจริง ความเสียหายนั้นเป็นผลโดย
ตรงจากการกระทำการกระทำของจำเลยแท้ ๆ แต่จำเลยไม่ต้องรับผิด ทำให้เป็นบาปเคราะห์แก่
ผู้เสียหายซึ่งไม่ได้ทำผิดอะไรด้วยเลย

สำหรับแนวคิดพากษฎิกาจะใช้ผลโดยตรงตามทฤษฎีเงื่อนไข เว้นแต่
ในกรณีที่ผู้กระทำการจะต้องรับโทษหนักขึ้น หรือมิเหตุเกิดขึ้นใหม่หลังจากการกระทำการกระทำ

การในตอนแรก และเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดผลสุดท้ายนั้นจึงใช้กฎหมายเหตุที่เหมาะสม กล่าวคือ ส่วนมากแล้วจะพิจารณาที่ผลและการกระทำว่า เป็นผลโดยตรงที่อาจเกิดขึ้นได้หรือไม่ เช่น จำเลยได้ใช้ก้อนอิฐหัวงาป้าผู้เสียหายซึ่งอยู่ในเรือโดยเดินทางมาให้ผู้เสียหายได้รับอันตราย แก่กาย ผู้เสียหายหลบก้อนอิฐเข้าไปถูกข้างเรือ มีอพادข้างเรือ เป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับ อันตรายแก่กาย ดังนี้ก็ได้ว่าการได้รับอันตรายแก่กายของผู้เสียหายสืบเนื่องมาจากการ กระทำของจำเลย จำเลยจึงผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 (ค่าพิพากษารีบ ที่ 895/2509)

สรุปเนื้อหาบทที่ 7 เรื่องสาระสำคัญของความผิด สาระสำคัญของความผิด มี 3 ประการ คือ

1. ต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำอย่างใด เป็นความผิด
2. ต้องมีการกระทำตามที่กฎหมายบัญญัตินั้น และ
3. การกระทำนั้นต้องประกอบด้วยสภาพทางจิตใจ

ความผิดอาญาโดยทั่วไปแยกออกค่าประกอบของความผิดได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. องค์ประกอบภายนอก ซึ่งได้แก่การกระทำ สิ่งที่เกี่ยวกับการกระทำอัน บุคคลสามารถมองเห็นได้
2. องค์ประกอบภายใน ซึ่งได้แก่สภาพทางจิตใจของผู้กระทำในขณะกระทำ การในข้อ 1. เช่น เจตนาหรือประมาท

"การกระทำ" หมายถึง การเคลื่อนไหวส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายหรือ งดเว้นไม่เคลื่อนไหวโดยรู้สึก

และการกระทำหมายความรวมถึงการดูแลดูแล เว้นกระทำการด้วย

"เจตนา" คือ

1. กระทำโดยรู้สึกในการที่กระทำ และขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ ต่อผล หรือ

2. กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และขณะเดียวกันผู้กระทำย่อมเลิง
เห็นผลของการกระทำนั้น

การกระทำการความผิดทางอาญาปกติจะต้องกระทำโดยเจตนา เว้นแต่

1. ได้กระทำโดยประมาท กรณีที่กฎหมายบัญญัติว่าการกระทำโดยประมาท
เป็นความผิด

2. กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยข้อดังนี้ทั้งห้าข้อดังนี้
เจตนา ซึ่งเรียกว่า "ความผิดเด็ดขาด" มีอยู่ 2 กรณี คือ
 - ก. ความผิดเด็ดขาดตามประมวลกฎหมายอาญา เรื่องความผิดลุหาย
 - ข. ความผิดเด็ดขาดตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ เช่น พ.ร.บ.ศุลกากร
(ฉบับที่ 9) พ.ศ.2482 มาตรา 16

"ความสำคัญผิด" มี 2 อย่าง คือ

1. สำคัญผิดในข้อเท็จจริง
2. สำคัญผิดในข้อกฎหมาย

1. ความสำคัญผิดในข้อเท็จจริง มี 2 ประการ คือ

- ก. สำคัญผิดในข้อเท็จจริงที่แก้ตัวได้ ซึ่งได้แก่ การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด (มาตรา 59(3)) และการสำคัญผิดในข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุยกเว้นความผิด ยกเว้นโทษ หรือรับโทษน้อยลง (มาตรา 62 วรรคแรก)
 - ข. สำคัญผิดในข้อเท็จจริงที่แก้ตัวไม่ได้ ซึ่งได้แก่ ความสำคัญผิดในตัวบุคคลตามมาตรา 61 มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ความสำคัญผิดในตัวบุคคลผู้ถูกทำร้าย
2. จะต้องเป็นการกระทำบุคคลต่อบุคคล หรือทรัพย์ต่อทรัพย์
3. จะต้องประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่กระทำกับฝ่ายที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำ

4. ต้องถือเจตนาเดิมของผู้กระทำนานวินิจฉัยผลของการกระทำที่เกิดขึ้น

2. สำคัญผิดในข้อกฎหมาย (มาตรา 64) หมายถึงกรณีที่บุคคลไม่ทราบว่าการกระทำของตนเป็นความผิดต่อกฎหมาย มาตรา 64 จึงนัยว่าเป็นหลักเด็ดขาดว่า เมื่อทำผิดกฎหมายแล้วจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดชอบทางอาญาไม่ได้ แต่มาตรา 64 นั้นเองก็ได้ผ่อนผันให้ศาลนิยามจากทางนัยอยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงได้ก็ได้ ทั้งนี้ต้องเนื้องค์ประกอบดังต่อไปนี้

ก. ศาลเห็นว่าตามสภาพและพฤติกรรมผู้กระทำอาจจะไม่รู้ว่ากฎหมายนัยว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด

ก. ศาลอ้างอนุญาตให้ผู้กระทำความผิดแสดงพยานหลักฐานต่อศาลและเก็บด้วยเหตุผลที่ว่าไม่รู้กฎหมายก็ได้

ค. ศาลเชื่อว่าผู้กระทำไม่รู้ว่ากฎหมายนัยว่าไว้ เช่นนี้

"การกระทำโดยผลัด" มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ต้องประกอบด้วยบุคคล 3 ฝ่าย
2. ผลร้ายที่เกิดโดยผลตนนี้ต้องเป็นผลประเทเวียกับที่เจตนากระทำ
3. ต้องถือเจตนาเดิมของผู้กระทำเป็นหลักในการวินิจฉัยผลร้ายที่เกิดจาก การกระทำโดยผลัด

"หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล" ใช้ทฤษฎี 2 ทฤษฎีเป็นหลัก ในการพิจารณาคือ ทฤษฎีเงื่อนไขกับทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม เหตุการณ์โดยทั่วไปใช้ทฤษฎี เงื่อนไขพิจารณา เว้นแต่ผลของการกระทำความผิดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นและมีเหตุเกิดขึ้นใหม่หลังจากการกระทำของผู้กระทำการในตอนแรกและเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดผล ลุดห้าม จึงใช้ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล